BBVA | RESEARCH

El Servei d'Estudis
del Grup BBVA

Situació Catalunya

Segon semestre 2013
Anàlisi Econòmica

- **L'economia catalana començarà un procés de moderada recuperació l'any 2014.**
- **El retorn al creixement de l'economia europea, la millora de la competitivitat i una menor contribució negativa de la demanda interna** seran suports per a la recuperació.
- **La consolidació fiscal pendent, la reducció del deute públic i privat, i l'augment diferencial en termes de competitivitat i capital humà** són claus per a la solidesa de la recuperació.

Índex

1. Editorial 3

2. Entorn exterior 5

3. Perspectives de creixement de l'economia catalana 9

4. Enquesta d'Activitat Econòmica BBVA Research a Catalunya. Tercer Trimestre de 2013 26

5. El finançament autonòmic: dades per a una negociació complicada 29
Ángel de la Fuente (Institut d'Anàlisi Econòmica - CSIC)

6. Quadres 36

Data de tancament: 18 de novembre de 2013

1. Editorial

En els gairebé sis mesos transcorreguts des de l'anterior publicació del Situació Catalunya, l'economia catalana mostra símptomes de millora, tot i que els senyals d'alguns indicadors són encara dèbils, parcials i subjectes a riscos. **Les previsions continuen reflectint una caiguda del PIB de l'1,3% l'any 2013, per entrar en una via de recuperació l'any 2014, quan l'economia catalana podria incrementar la seva activitat en un 0,6%.** Això suposa corregir lleugerament l'escenari cap a un perfil més pla respecte de l'esperat al mes de juny (-1,5% al 2013 i +0,9% al 2014).

La revisió a l'alça de 2013 s'explica per diversos factors. En primer lloc, les exportacions tornen a recuperar el seu dinamisme després del fre observat en el primer trimestre. Els guanys de competitivitat durant la crisi i l'augment de la diversificació (en destinacions i productes) faciliten que, un cop superada la recessió a Europa i la desacceleració dels emergents, el sector exterior recuperi la seva capacitat de contribuir positivament al creixement del PIB, i es consolidi un comportament més positiu del que es podia preveure sis mesos enrere. En aquesta mateixa línia, els serveis turístics també retornen a positiu, gràcies a l'increment dels visitants de l'estranger. L'esforç d'ajust de preus en el sector hoteler estaria donant els seus fruits, però el fet que aquest hagi estat inferior al d'altres comunitats podria haver contribuït a què Catalunya no s'hagi beneficiat de l'increment del turisme de residents a Espanya.

En segon lloc, s'observa un canvi de tendència en termes de demanda domèstica, que mostra ajustos cada vegada menys intensos. Aquest punt d'inflexió ve possibilitat, d'una banda, per la ja esmentada recuperació del sector exterior que, juntament amb la reducció de la incertesa i la millora de la posició financera de les empreses, estaria donant lloc a **un entorn més favorable a la inversió i l'ocupació.** De fet, ja es detecten al mercat laboral alguns signes de menor deteriorament en els últims trimestres, cosa que seria, en part, resultat de l'efecte d'arrossegament que poden estar tenint les exportacions i el turisme. D'altra banda, la informació disponible reflecteix que en el primer semestre el dèficit no s'hauria reduït respecte al del mateix període de 2012, tot i la contenció de la despesa, per la manca de dinamisme dels ingressos.

En aquest context, la Generalitat podria incomplir novament l'objectiu de dèficit (1,6% del PIB regional) per acabar l'any novament en l'entorn del 2%. Cal tenir en compte, a més, que l'objectiu d'ara, asimètric, és superior al conegut al mes de juny (1,0% del PIB), quan es van realitzar les anteriors previsions, i que aquestes consideraven que la Generalitat realitzaria un esforç suficient com per arribar a l'objectiu. **La menor contracció del sector públic respecte de l'esperada,** per tant, **explicaria en part aquest comportament no tant contractiu aquest any 2013.** En tot cas, donat que l'objectiu de 2014 es manté en l'1% i que la Generalitat s'enfronta a la necessitat de reduir el volum del seu deute, aquest esforç es trasllada a l'última part de l'any o, amb més probabilitat, **a 2014, la qual cosa implica una contribució diferencialment més negativa del sector públic al creixement del proper any.**

En tot cas, la millora de l'economia catalana es veu reflectida en la majoria dels indicadors utilitzats. **L'enquesta que BBVA realitza des de fa més de 25 anys a la xarxa d'oficines** a Catalunya torna a assenyalar, **en els dos últims trimestres, una evolució positiva tant de l'activitat com de les perspectives** per al proper trimestre. Una tendència que coincideix també amb **les previsions del model MICA-BBVA CAT, segons les quals el PIB podria haver crescut una dècima el tercer trimestre i augmentaria la probabilitat d'un increment addicional en el quart. Per tant, els senyals apunten que l'economia catalana hauria tocat fons, i que l'any vinent es podria observar un creixement moderat.**

Cap endavant, el creixement mundial s'accelerarà i s'aproparà al 4% l'any 2014, però la majoria dels riscos continuen essent a la baixa. El suport dels bancs centrals a les economies desenvolupades, un menor esforç de consolidació fiscal a l'àrea de l'euro i la interrupció de la desacceleració a les emergents justifiquen aquest escenari central.

A Espanya, s'observa un menor empitjorament de la demanda interna que, juntament amb el suport de les exportacions, estaria permetent lligar dos trimestres consecutius amb l'activitat en positiu. Aquest creixement sòlid a nivell mundial, amb una major contribució de les economies desenvolupades, **asseguraria la sostenibilitat del dinamisme de les exportacions catalanes de béns en els propers mesos.** La perseverança en l'obertura de nous mercats, buscant la diferenciació del producte i el guany de quota de mercat a les economies emergents suposen la major garantia per possibilitar que l'economia catalana reprengui el creixement, tenint en compte la debilitat que s'espera en la demanda interna. Al seu torn, **el turisme ha aprofitat relativament bé els avantatges conjunturals, i es manté com un sector dinàmic.** Si els esdeveniments que han facilitat això es mantenen en el temps i continuen els guanys de competitivitat, el sector podria continuar aportant positivament a l'activitat en l'horitzó de previsió.

D'altra banda, tot i el reiterat incompliment en el passat, **alguns aspectes podrien jugar a favor que l'objectiu de dèficit es pugui assolir l'any 2014, i amb un menor esforç fiscal.** En primer lloc, els objectius de venda d'immobles de la Generalitat semblen més factibles en l'escenari actual. Amb tot, aquesta és una mesura temporal que simplement endarrereix una consolidació que tard o d'hora s'haurà de fer, i encara sotmesa a molta incertesa, com a conseqüència de l'elevada volatilitat en els mercats En tot cas, si no s'aconsegueixen els fons previstos caldrà implementar les accions necessàries per aconseguir l'objectiu. En segon lloc, una economia que inicia una tímida recuperació podria facilitar una recuperació dels ingressos. Això podria suavitzar l'impacte de la contracció fiscal sobre la demanda interna. Tanmateix, el nou increment de la pressió fiscal a Catalunya suposa una notícia negativa, amb costos diferencials per a les empreses i famílies catalanes, i una major distorsió. Com ja s'ha comentat en anteriors edicions del Situació Catalunya i en d'altres publicacions de BBVA Research, un ajust per la banda de la despesa improductiva té un impacte menys distorsionador sobre l'economia i menys contractiu. Per tant hagués estat preferible continuar reforçant la millora de l'eficiència en la despesa en comptes d'augmentar els tipus impositius. En tot cas, encara que durant el 2014 la política fiscal continuarà drenant creixement menys intensament, es notarà un efecte diferencial sobre el que succeeix en d'altres comunitats que tenen més avançat aquest procés, la qual cosa justifica el diferencial de creixement negatiu envers la mitjana espanyola.

Finalment, **Catalunya mostra un nivell de desequilibris que, en global, és similar a la mitjana de les comunitats, però amb una velocitat de correcció lleugerament inferior.** En concret, el PIB per càpita relatiu ha millorat, i l'esforç d'accés a l'habitatge, la diversificació i obertura cap a l'exterior o el palanquejament del sector privat reflecteixen ja una millor posició. Però ha empitjorat el deute autonòmic i la sobreoferta immobiliària és encara elevada. Això fa que Catalunya es mantingui en una posició intermitja cinc anys després de l'inici de la crisi. Aquest conjunt de desequilibris, per tant, continuaran afectant lleugerament l'economia catalana i **suposen una restricció relativa a la seva recuperació, com a mínim en el curt termini.**

En el mitjà i llarg termini, l'economia catalana ha de continuar fent front a reptes importants. La sostenibilitat dels comptes públics, amb un deute autonòmic proper al 30% del PIB regional però que s'ha de reduir al 13% l'any 2020, limita la capacitat de realitzar una política expansiva en els propers anys, I la necessitat de reduir la pressió fiscal, per millorar la competitivitat de l'economia, suposa un repte addicional per al procés de consolidació. L'excés de regulació en diversos aspectes, com els horaris d'obertura de negocis, suposen també costos addicionals per a les empreses, que combinats amb les limitacions a la unitat de mercat contribueixen a dificultar la capacitat de competir. Aquests aspectes, per tant, són claus per facilitar que la recuperació de l'economia catalana sigui dinàmica.

A més, és necessari continuar potenciant la capacitat de competir de les empreses catalanes, tant en el mercat interior com en els exteriors, i tant mitjançant la diversificació exterior com mantenint els guanys de competitivitat-preu o incrementant la innovació. Per a això, el compliment del calendari de reformes acordat entre Espanya i la UE, i la implantació de les necessàries específiques per Catalunya, són claus.

2. Entorn exterior

El creixement esperat per a l'economia mundial es revisa dues dècimes a la baixa els anys 2013 i 2014, fins, respectivament, el 2,9% i 3,6% (Gràfic 1). La revisió de 2013 es justifica per les pitjors xifres registrades als EUA i per la desacceleració experimentada en alguns dels països d'Àsia emergent (Gràfic 2), afectats per les turbulències financeres que seguiren a l'anunci de la disminució imminent del ritme de compra d'actius per part de la Reserva Federal. **Tanmateix, es continua esperant una acceleració del PIB l'any 2014,** explicada per la recuperació en quasi totes les àrees geogràfiques[1]. Cal destacar especialment la millora prevista a la zona euro[2], després de dos anys de recessió, i la notable acceleració a Amèrica Llatina, després del sotrac de 2013.

Un dels elements més positius de la situació actual és el canvi de percepció dels mercats sobre l'àrea monetària europea, que acompanya la tornada al creixement i la continuïtat en el camí cap a la unió bancària. El final de la recessió està essent possible pel relaxament efectiu en el curt termini de la política fiscal i del manteniment de la confiança en el paper del BCE com a garant de l'estabilitat de la moneda. **Les autoritats han de donar suport a la bona percepció dels mercats i a la reducció de la fragmentació financera,** amb avenços decidits en l'enfortiment de la unió monetària, particularment en la seva faceta bancària, per a la qual 2014 serà un any clau. Tot això ha d'acompanyar-se de mesures que enforteixin la sostenibilitat del deute públic.

Gràfic 1
Contribucions al creixement mundial (%)

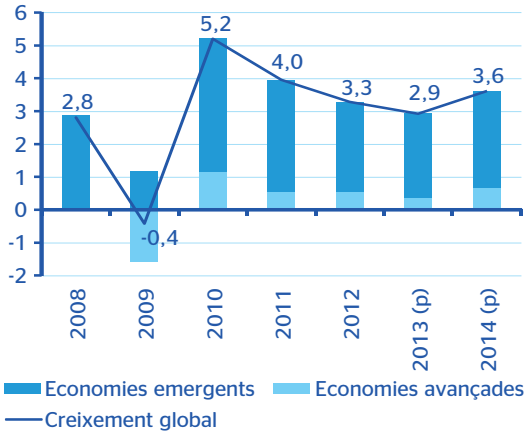

(p): previsió
Font: BBVA Research a partir d'FMI

Gràfic 2
Economies emergents: PMI manufacturer

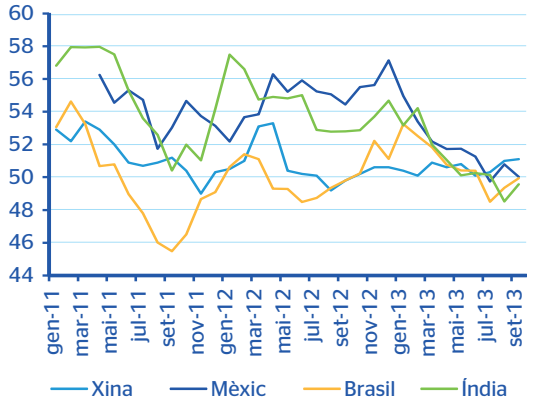

Font: BBVA Research a partir de Haver

A Espanya, es confirma que l'economia ha començat a créixer, però a taxes encara insuficients per evitar la destrucció d'ocupació. En línia amb el que s'esperava, el PIB s'incrementà un 0,1% en el tercer trimestre de l'any i, segons els indicadors disponibles a data de tancament d'aquesta publicació, estaria creixent al voltant d'un 0,3% durant el quart trimestre (Gràfic 3).

Darrere d'aquest creixement es troba la consolidació de tendències que es venien observant durant la primera meitat de 2013. En primer lloc, continua el procés de disminució de la incertesa, reflectit en una reducció superior a l'esperada en les tensions financeres a Europa (Gràfic 4). **En segon lloc, el volum d'exportacions s'està mantenint en quotes elevades** (malgrat la correcció observada en el tercer trimestre com a conseqüència del repunt en el segon trimestre de l'any). **En tercer lloc, el dinamisme del sector exterior s'ha traslladat a part de la demanda interna,** particularment a la inversió en maquinària i equip que, novament, hauria mostrat un creixement sòlid el tercer trimestre de 2013. **Finalment, tot i que el procés de consolidació fiscal continua, ho fa a un ritme inferior al d'un any abans,** després de la suavització de la dinàmica d'ajust pressupostari aprovat per la Comissió Europea (Gràfic 5).

1: Per a més informació, vegeu la revista Situación Global corresponent al quart trimestre del 2013, disponible aquí: http://www.bbvaresearch.com/KETD/ketd/bin/esp/publi/global/novedades/detalle/346_246241.jsp?id=tcm:346-183383-64
2; Per a més informació, vegeu la revista Situación Europa corresponent al quart trimestre del 2013, disponible aquí: http://www.bbvaresearch.com/KETD/fbin/mult/1308_Situacioneuropa_tcm346-398664.pdf?ts=6112013

Gràfic 3

Espanya: creixement observat del PIB i previsions del Model MICA-BBVA (% t/t)

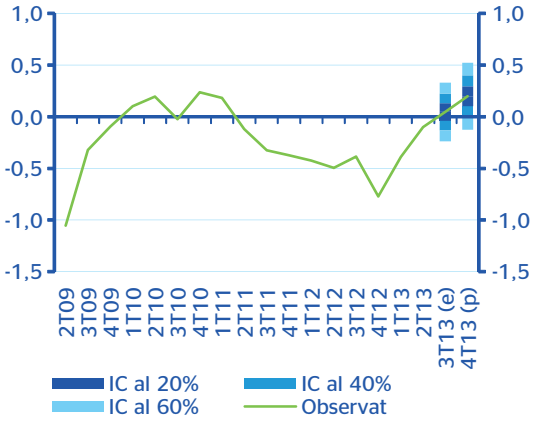

(e): estimació; (p): previsió
Previsió actual: 4 de novembre de 2013
Font: BBVA a partir d'INE

Gràfic 4

Índex de tensions financeres

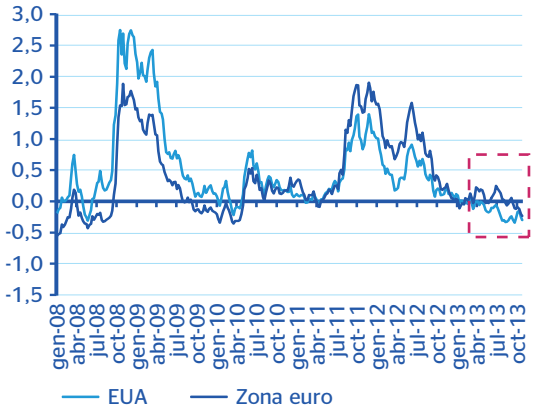

Font: BBVA Research

Gràfic 5

Espanya: ajust fiscal esperat en el conjunt de les administracions públiques* (% PIB)

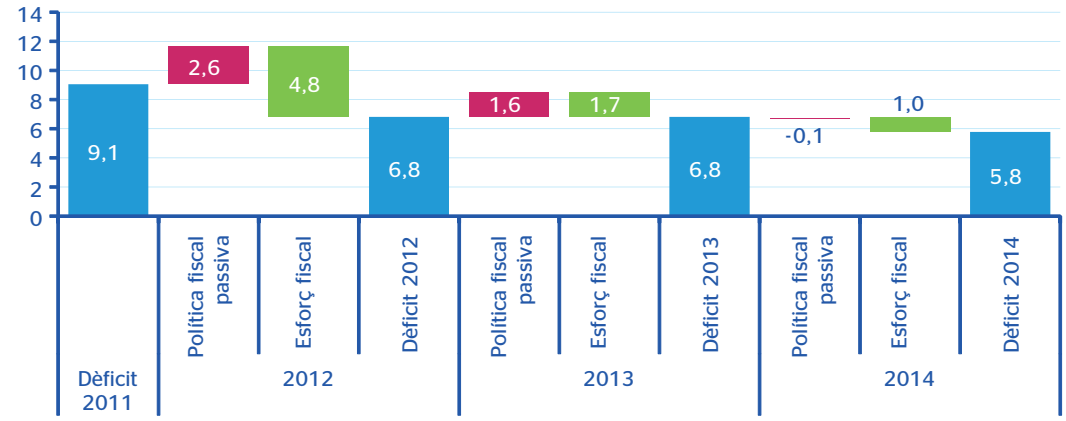

* Excloses les ajudes al sector financer
Font: BBVA Research a partir de MINHAP i INE

Cap endavant es manté l'escenari i s'espera que el PIB finalitzi 2013 amb una caiguda mitjana de l'1,3%, i que l'any 2014 creixi un 0,9%. Tot i que l'estimació per al PIB de 2013 millora de forma marginal respecte al que es preveia fa tres mesos (-1,4%), això és conseqüència de l'impacte que han tingut les revisions de les sèries històriques realitzades per l'INE[3]. Així, es manté l'expectativa d'una recuperació moderada, en què l'economia espanyola evolucionarà de menys a més (Quadre 1)[4].

3: Complint amb el calendari de revisions de la Comptabilitat Nacional d'Espanya (CNE), el detall de la Comptabilitat Nacional Trimestral del segon trimestre de 2013 publicat per l'INE incorporà la revisió de les sèries històriques per al període 2009-2012. Per a més detalls sobre aquestes revisions, vegeu el nostre Observatorio Económico de setembre de 2013 disponible aquí:
http://www.bbvaresearch.com/KETD/fbin/mult/130919_Observatorio_Economico_Espana_tcm346-402090.pdf?ts=28102013
4: Per a més informació sobre l'evolució recent i les perspectives de creixement de les diferents macro magnituds de l'economia espanyola, vegeu la revista Situación Espanya corresponent al quart trimestre del 2013, disponible aquí:
http://www.bbvaresearch.com/KETD/ketd/bin/esp/publi/espana/novedades/detalle/346_235059.jsp?id=tcm:346-183215-64

Quadre 1
Espanya: previsions macroeconòmiques

(variació interanual excepte indicació contrària)	1T12	2T12	3T12	4T12	1T13	2T13	3T13 (e)	2012	2013 (p)	2014 (p)
Despesa en Consum Final Nacional	-2,6	-3,4	-3,3	-3,9	-4,0	-3,0	-1,8	-3,3	-2,3	-0,3
D.C.F. Privat	-1,8	-3,1	-2,8	-3,5	-4,2	-3,1	-2,4	-2,8	-2,6	0,1
D.C.F. Llars	-1,8	-3,1	-2,8	-3,6	-4,3	-3,2	-2,4	-2,8	-2,6	0,1
D.C.F administracions públiques	-4,9	-4,4	-4,9	-5,0	-3,3	-2,4	-0,2	-4,8	-1,7	-1,6
Formació Bruta de Capital	-6,2	-6,8	-7,2	-7,3	-7,2	-6,3	-7,1	-6,9	-6,3	0,6
Formació Bruta de Capital Fix	-6,0	-6,9	-7,5	-7,7	-7,5	-6,4	-7,2	-7,0	-6,4	0,7
Actius Fixos Materials	-6,8	-7,6	-8,6	-8,3	-8,2	-6,7	-7,3	-7,8	-6,9	0,4
Equip, Maquinària i Actius Cultivats	-2,9	-4,3	-3,8	-4,8	-4,1	0,4	0,7	-3,9	1,0	6,5
Equip i Maquinària	-2,9	-4,3	-3,7	-4,7	-4,2	0,4	0,9	-3,9	1,1	6,5
Construcció	-8,6	-9,3	-10,9	-10,0	-10,2	-10,5	-11,6	-9,7	-11,0	-3,2
Habitatge	-7,8	-8,1	-9,2	-9,7	-9,4	-8,6	-9,3	-8,7	-9,0	-0,7
Altres edificis i altres construccions	-9,4	-10,3	-12,4	-10,4	-10,9	-12,0	-13,5	-10,6	-12,6	-5,3
Variació d'existències (*)	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Demanda nacional (*)	-3,4	-4,2	-4,2	-4,7	-4,6	-3,6	-2,9	-4,1	-3,1	-0,1
Exportacions	0,1	0,5	3,3	4,4	3,6	9,2	2,3	2,1	4,6	6,3
Importacions	-6,9	-7,7	-4,6	-3,5	-4,8	3,1	-2,7	-5,7	-1,0	3,4
Saldo exterior (*)	2,2	2,6	2,5	2,6	2,6	2,0	1,7	2,5	1,8	1,1
PIB real pm	-1,2	-1,6	-1,7	-2,1	-2,0	-1,6	-1,2	-1,6	-1,3	0,9
PIB nominal pm	-1,3	-1,7	-1,5	-2,1	-1,1	-1,0	-0,4	-1,7	-0,4	1,8
Pro-memòria										
PIB sense inversió en habitatge	-0,8	-1,2	-1,2	-1,6	-1,6	-1,3	-0,8	-1,2	-0,9	1,0
PIB sense construcció	-0,1	-0,5	-0,3	-0,9	-0,9	-0,5	0,1	-0,4	0,0	1,4
Ocupació total (EPA)	-4,0	-4,8	-4,6	-4,8	-4,6	-3,6	-2,9	-4,5	-3,1	0,0
Taxa d'atur (% Pobl. Activa)	24,4	24,6	25,0	26,0	27,2	26,3	26,0	25,0	26,3	25,6
Ocupació total (e.t.c.)	-4,3	-5,1	-4,7	-5,0	-4,5	-3,8	-3,3	-4,8	-3,3	-0,1
IPC (mitjana del període)	2,0	2,0	2,8	3,1	2,6	1,7	1,2	2,4	1,5	1,1

(*) Contribucions al creixement.
(p) previsió.
(e) estimació.
Font: BBVA Research a partir d'INE

Respecte a la dinàmica de la recuperació, es constata que **l'economia espanyola està replicant la majoria dels patrons que s'observaren en recuperacions prèvies**[5].

En primer lloc, les exportacions espanyoles han mostrat una fortalesa significativa, basada en el procés de devaluació interna, en la diversificació de destinacions i en factors de competitivitat no lligats a preus. A aquest procés s'uneix ara la recuperació del principal soci comercial d'Espanya: la UEM. Tot això hauria d'assegurar que tant 2013 com 2014 tanquin amb creixements sòlids de les exportacions. Més encara, **s'observa també un procés de substitució d'importacions** que, de continuar, asseguraria la contribució positiva de la demanda externa al creixement durant els propers anys, a més de la necessària reducció de l'endeutament net amb la resta del món[6].

5: En el Requadre 1 de la revista Situación España corresponent al quart trimestre de 2013 es resumeixen els resultats obtinguts després d'analitzar els fets estilitzats del cicle econòmic espanyol des de 1980 fins a l'actualitat
6: En el Requadre 2 de la revista Situación España corresponent al quart trimestre de 2013 s'exploren els factors que subjacen a l'elevada contracció de les importacions a Espanya durant la crisi i, en concret, s'investiga quina part de la contracció és conseqüència d'un efecte substitució de les importacions per producció domèstica.

En segon lloc, les condicions financeres als mercats de capital han millorat més del que s'esperava fa sis mesos. Malgrat que la fragmentació financera a Europa continua limitant la transmissió d'aquest tipus d'impulsos monetaris, en la mesura en què aquesta millora es percebi com a permanent, haurien d'accelerar-se les decisions de despesa de famílies i empreses.

En tercer lloc, l'increment de la productivitat i la moderació salarial han millorat la rendibilitat i l'estalvi de les empreses, i augmentat l'excedent brut d'explotació. De fet, bona part de l'augment de la inversió en maquinària i equip seria el resultat tant de l'increment de les exportacions com de la menor incertesa i d'aquesta millora en la posició financera de les empreses. Tots aquests factors precedeixen, amb regularitat, a la recuperació de l'activitat i l'ocupació a Espanya.

Finalment, l'esforç de consolidació fiscal continuarà la seva desacceleració. En particular, s'estima que, després de ser necessàries mesures de l'entorn del 6,5% del PIB entre 2011 i 2013 per reduir el dèficit fins al 6,8%, les administracions públiques només hauran d'implementar mesures per un 1,0% del PIB l'any 2014 per assolir l'objectiu de finals d'any[7]. Més encara, el nou Pla de Pagament a Proveïdors servirà com a injecció de liquiditat que limitarà l'impacte negatiu de l'acceleració inevitable de la consolidació fiscal en el segon semestre de 2013. **Per tant, la contribució negativa de la demanda interna al creixement disminuirà considerablement durant 2014.**

Tanmateix, es manté el risc d'una recuperació lenta. En primer lloc, perquè l'impuls que ha portat en altres ocasions el creixement de l'activitat al sector immobiliari estarà absent. Tant pel seu efecte en les expectatives de creixement de la riquesa de les famílies com per l'impacte directe sobre l'ocupació, la construcció residencial deixa un forat que altres sectors hauran d'omplir, preferentment l'exportador.

En segon lloc, la recuperació s'ha de donar en un context de reducció del nivell (estoc) d'endeutament de famílies i empreses, sense que això impedeixi la recuperació sostinguda del flux de noves operacions de crèdit. **Els obstacles a aquesta recuperació es troben en la fragmentació que s'observa al sistema financer europeu** (que limita la caiguda del cost de finançament) **i en la reestructuració d'una part de l'espanyol** (que pot estar reduint la capacitat d'algunes entitats per proporcionar crèdit i genera distorsions per asimetries en la informació quan els clients canvien de proveïdor financer). **Respecte del primer punt, és indispensable que es continuï avançant de forma estricta en l'agenda cap a la unió bancària.** Respecte del segon, el procés ha estat avaluat positivament per les institucions internacionals a càrrec, fet pel qual hauria de portar a una major certesa sobre la solvència del sistema en el seu conjunt i a una posició favorable respecte de la resta d'Europa. **De cara a avaluar l'èxit o fracàs d'aquestes polítiques en la reactivació del finançament a famílies i empreses, serà imprescindible tenir en compte el procés de despalanquejament pel qual passen.** Per tant, és un error prendre només l'estoc de crèdit com a indicador de la disponibilitat de finançament, ja que aquest es troba distorsionat per les amortitzacions que es realitzen. Com mostra l'evidència empírica, són aquests fluxos els que precedeixen la reactivació de l'activitat, ja que la recuperació de l'estoc arriba amb retard. De fet, s'espera que aquests fluxos estiguin propers a un canvi de tendència i que, fins i tot, ja en el primer semestre de l'any següent, pugui haver-hi un increment d'aquests.

En tercer lloc, el creixement que s'espera no ha de reduir l'impuls reformador. El Govern ha donat passes importants cap a la sostenibilitat de mitjà termini de les finances públiques amb l'enviament a les Corts de l'Avantprojecte de Llei que reformarà el càlcul de l'augment de les pensions. Igualment, s'ha aprovat la Llei d'emprenedors que inclou mesures que haurien de reduir el cost d'inici i d'operació de les empreses, millorar la seva liquiditat, promoure la iniciativa emprenedora i millorar el finançament. Tanmateix, el principal problema que continua enfrontant l'economia espanyola és el de la dualitat al mercat laboral. En les circumstàncies actuals, i com es comprova amb les xifres d'ocupació del segon i tercer trimestre de l'any, és probable que la recuperació comporti un nou augment de la temporalitat. **Reduir la segmentació, millorar el sistema impositiu, disminuir el cost de l'energia i promoure una major competència en sectors que limiten la competitivitat del sector productiu espanyol són prioritats que haurien d'atendre's amb la major ambició possible.** Com més intenses siguin aquestes reformes, més ràpida serà la recuperació, major el creixement potencial i menor la taxa d'atur.

7: Vegeu la secció 4 de la revista Situación España corresponent al quart trimestre de 2013.

3. Perspectives de creixement de l'economia catalana

L'economia catalana reprèn el creixement

Des de la publicació de l'últim Situació Catalunya[8] el passat mes de juny, diversos factors han afectat al comportament de la conjuntura econòmica catalana. La incertesa sobre la continuïtat de l'expansió monetària als Estats Units, l'estabilitat política als països perifèrics i l'avenç de la unió bancària a Europa han posat a prova el relaxament de les tensions financeres. Tanmateix, les decisions de política econòmica implantades a la part central de 2012[9], sumades a les accions més recents del BCE per avalar l'estabilitat financera i apuntalar la recuperació econòmica[10] han acotat l'increment de la volatilitat. En qualsevol cas, la transmissió de la política monetària cap a empreses i famílies continua obstaculitzada pel procés de fragmentació del sector financer europeu, que dificulta la dinamització del crèdit a països com Espanya i suposa un risc per a la recuperació.

En l'àmbit domèstic, l'economia catalana hauria tocat fons entre el segon i el tercer trimestre de l'any, deixant enrere el període més intens de destrucció d'ocupació. Això és conseqüència d'una menor aportació negativa de la demanda interna i de la recuperació del turisme estranger, i es produeix malgrat el menor dinamisme de les exportacions de béns durant el primer semestre de l'any. Així, diversos indicadors reflecteixen un millor comportament de la despesa privada respecte a la part final de 2012. En part, això és conseqüència d'una reducció en la intensitat de l'ajust fiscal, després de l'esforç realitzat a les darreries de l'any passat. Aquest relaxament s'ha vist facilitat parcialment per la implantació de dèficits asimètrics des de l'estiu que possibiliten una menor contribució negativa del sector públic l'any 2013. Fins i tot amb aquest relaxament, les xifres conegudes fins avui, semblen posar de manifest que la Generalitat de Catalunya podria incórrer en un nou incompliment de l'objectiu de dèficit, la qual cosa estaria, ara com ara, traduint-se en una menor contracció econòmica per a aquest any. D'altra banda, el sector turístic està registrant bons resultats a la part central de l'any gràcies al comportament dels fluxos estrangers, afavorit no només per les tensions geopolítiques en algunes destinacions competidores, sinó també pels guanys de competitivitat observats des de l'inici de la crisi. Finalment, la recessió que experimentà Europa ha tingut un impacte especialment negatiu sobre les exportacions catalanes, cosa que ha dificultat una major contribució del sector exterior al creixement, contràriament al que s'ha observat a la resta d'Espanya.

Amb tot, aquest entorn de major certesa en els mercats financers de capital, menor caiguda de la demanda interna, i continuïtat de la contribució positiva del sector exterior, assenyalen que aquest any podria ser un **punt d'inflexió per a Catalunya en què l'activitat evolucionaria de menys a més,** tal com mostren els principals indicadors de conjuntura. Per tant, s'espera que l'economia catalana iniciï ja una moderada recuperació. De fet, el model MICA-BBVA per a Catalunya reflecteix, amb els indicadors disponibles, que **l'activitat s'hauria pogut incrementar en un 0,1% t/t en el tercer trimestre. Aquesta xifra és consistent amb l'escenari actual de BBVA, segons el qual el PIB català podria caure un 1,3% en el conjunt de 2013.**

8: Vegeu Situació Catalunya Primer Semestre 2013 disponible aquí:
http://www.bbvaresearch.com/KETD/fbin/mult/1306_Situaciocatalunya_tcm346-392037.pdf?ts=5112013

9: Cal destacar el programa Transaccions Monetàries Directes (OMT per les sigles en anglès) del BCE: l'acord d'ajuda financera rubricat per Europa i Espanya al Memoràndum d'Enteniment (MdE) per reforçar la solvència del sistema financer espanyol i, per últim, el paquet de mesures fiscals anunciades pel Govern espanyol per realinear la trajectòria d'ajust dels comptes públics amb els objectius acordats amb la Unió Europea.

10: Mesures del BCE: reducció del tipus d'interès de referència fins al 0,25% al mes de novembre, canvi en l'orientació de la política monetària en assegurar que els tipus d'interès es mantindrien baixos, relaxació dels requisits de colateral exigibles en un nou intent de garantir la liquiditat i Pla d'Inversió per a Europa amb l'objectiu de promoure el finançament a les petites i mitjanes empreses.

L'economia catalana hauria iniciat la fase expansiva del cicle

Els indicadors BBVA Research utilitzats per al seguiment de la conjuntura catalana confirmen l'escenari de recuperació. El model d'indicadors coincidents amb l'activitat (MICA) i l'indicador sintètic d'activitat (IA) reflecteixen en ambdós casos senyals al voltant de l'estabilitat en el tercer trimestre (Gràfic 6). També l'Enquesta d'Activitat econòmica que BBVA realitza a la xarxa d'oficines de Catalunya mostra els millors registres des de l'esclat de la crisi l'any 2008 (Gràfic 7). El 70% dels enquestats considera que l'economia s'ha estabilitzat i les perspectives per al quart trimestre continuen a l'alça. Tanmateix, la recuperació serà gradual i no impedirà una nova caiguda del PIB en l'agregat de 2013, tot i que els factors anteriorment esmentats ens han portat a revisar lleugerament a l'alça les previsions de creixement per a aquest any des del -1,5% previst al mes de juny fins al -1,3%.

Cap endavant, **diversos factors continuen justificant que el creixement es consolidi l'any 2014 (+0,6%),** malgrat l'existència d'alguns escenaris de risc que continuen pressionant a la baixa. En l'àmbit econòmic internacional, s'espera una acceleració del ritme d'expansió de l'economia global, que en el cas de l'àrea de l'euro suposarà reprendre el creixement, que hauria d'actuar com a suport per a les exportacions. A nivell domèstic, s'assistirà a la pràctica finalització d'alguns processos d'ajust interns acompanyats per un to de la política fiscal menys contractiu que l'observat els anys 2011 i 2012. Tanmateix, l'ajornament de part de l'esforç de reducció del dèficit públic a la regió, **tant per l'incompliment de 2012 com per la implementació de dèficits asimètrics[11] que beneficiaven les autonomies amb major desviació, com és el cas de Catalunya, implica un trasllat dels esforços des de 2013 a 2014.** En el mitjà termini, Catalunya ha de fer front encara a reptes importants, entre els quals es troba la **reducció del deute públic i privat, la millora de l'eficiència del mercat laboral o l'augment diferencial de la competitivitat i el capital humà,** com s'ha mencionat en edicions anteriors d'aquest mateix informe.

Gràfic 6
Evolució del PIB de Catalunya segons el model MICA- CAT BBVA (% t/t, CVEC)

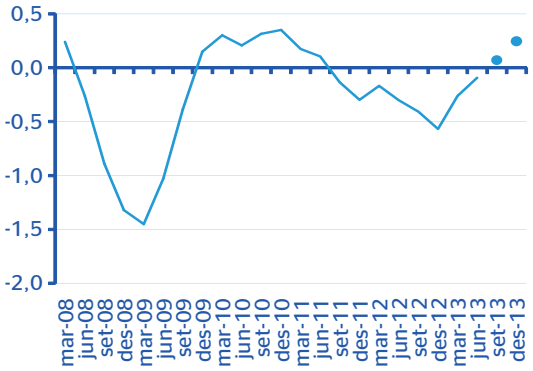

Font: BBVA Research a partir de fonts nacionals

Gràfic 7
Enquesta d'Activitat Econòmica BBVA i PIB de Catalunya

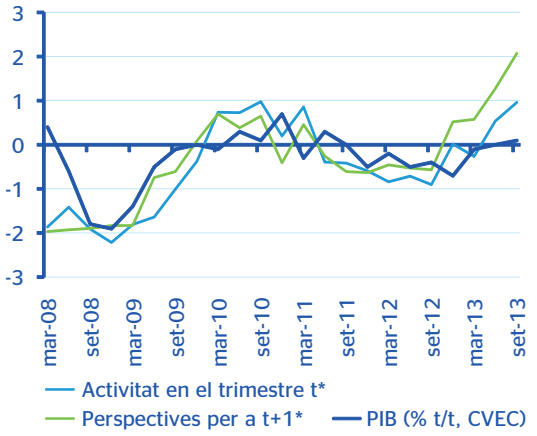

* Saldos de respostes extremes, expressats en desviacions normalitzades respecte del terme mitjà (CVEC)
Font: BBVA i IDESCAT

Els indicadors de consum privat comencen a mostrar signes de millora

L'any 2012 els principals indicadors de conjuntura mostraren deteriorament en l'activitat domèstica a Catalunya. La situació del mercat laboral, l'increment de les tensions financeres, l'augment del cost de finançament o la caiguda de la confiança del consumidor van drenar significativament el consum domèstic. A més, aquesta evolució es va veure condicionada pel procés de consolidació fiscal i, més concretament, per les repercussions dels canvis en l'IVA

11: En el cas de Catalunya, això ha suposat passar d'un objectiu del 1,3% del PIB a un objectiu propi de l'1,58%. L'objectiu de 2014 es manté comú en l'1%.

(augment dels tipus general i reduït i modificació de les bases imposables) i la supressió de la paga extraordinària de desembre als empleats públics en el darrer trimestre de 2012.

Un cop superats aquests impactes, el consum privat hauria experimentat un cert rebot. A més, des dels inicis de 2013 es detecta una menor reducció de la renda disponible real de les llars i una millora de la riquesa financera, que haurien compensat el deteriorament de la riquesa immobiliària. Per tant, **el canvi que s'observà ja en el primer trimestre sembla haver-se consolidat en els dos següents.** Els indicadors parcials reflecteixen una millora del consum durant tot l'any 2013, tal i com es pot observar en l'índex de comerç al detall, que acumula un creixement mitjà en els tres primers trimestres superior a l'1% intertrimestral (t/t), 1,3% corregit d'efectes de calendari –CVEC– (Gràfic 8), o en l'índex d'activitat en els serveis, que apunta una recuperació de l'1,6% en el mateix període (Gràfic 9). Ambdós resultats són, a més, superiors als assolits a la mitjana espanyola. Consistentment amb això, l'Enquesta d'Activitat Econòmica de BBVA Research a Catalunya[12] reflecteix que un percentatge proper al 80% d'enquestats considera que les vendes, com a mínim, s'han estabilitzat durant el 3T13.

Les xifres publicades per l'Idescat referents al segon trimestre de 2013 també reflecteixen una menor caiguda interanual (a/a) del consum (-3,0%, front al -4,1% del primer trimestre). A més, *ceteris paribus*, els comportaments de fons podrien afavorir una reducció de la contribució negativa de la demanda interna privada, tant en el tercer com en el quart trimestre.

Gràfic 8
Índex de comerç al detall (% t/t, CVEC)

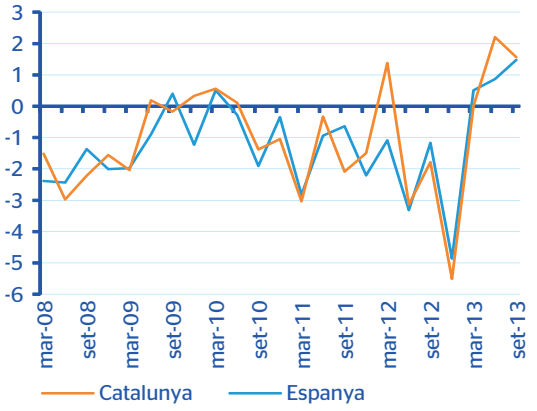

Font: BBVA Research a partir d'INE

Gràfic 9
Índex d'activitat en el sector serveis (% t/t, CVEC)

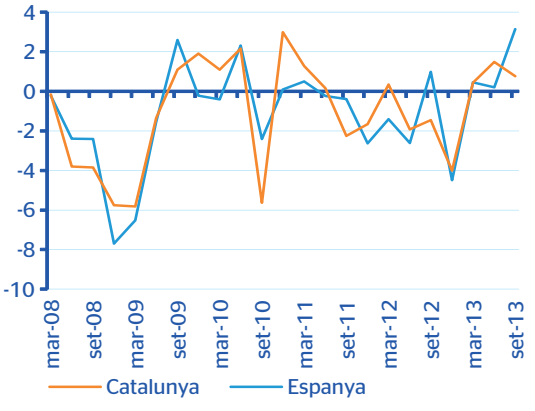

Font: BBVA Research a partir d'INE

El poc dinamisme dels ingressos autonòmics fa insuficient l'ajust observat a la despesa

La Generalitat de Catalunya ha realitzat un important esforç de consolidació fiscal des de mitjans de 2010, i ha aconseguit reduir el seu dèficit en més de 2,5 punts percentuals, des del 4,6% del PIB regional registrat l'any 2010 fins al 2,2% amb què tancà 2012. **Malgrat això, el dèficit de Catalunya s'ha mantingut sempre per sobre de la mitjana del conjunt de comunitats autònomes** (Gràfic 10). Analitzant l'ajust en termes pressupostaris, al Gràfic 11 es pot observar que des de 2010 la consolidació fiscal de la Generalitat prové tant de la reducció de la despesa com de l'increment de la càrrega fiscal. En qualsevol cas, cal tenir en compte que el fort increment dels ingressos observat des de 2010 està relacionat en bona mesura amb el canvi de model de finançament autonòmic que ha incrementat la participació en els tributs en detriment de les transferències rebudes. No obstant això, la Generalitat de Catalunya ha exercit la seva capacitat normativa en matèria tributària[13] i ha incrementat la càrrega fiscal i situat en màxims autonòmics els tipus impositius de la comunitat (Quadre 2).

12: Vegeu Requadre 1 d'aquesta revista
13: Per a més informació vegeu "Tributación Autonómica. Medidas 2013" publicat pel Ministeri d'Hisenda i Administracions Publiques, disponible aquí: http://www.minhap.gob.es/es-ES/Areas%20Tematicas/Financiacion%20Autonomica/Paginas/tributacionAutonomica2013.aspx

Gràfic 10

Catalunya: capacitat / necessitat de finançament (% PIB regional)

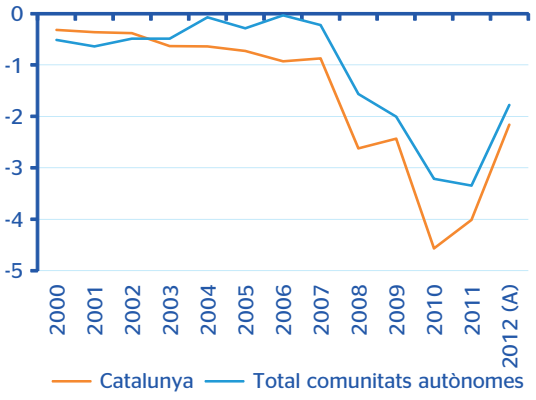

Font: BBVA Research a partir de MINHAP

Gràfic 11

Catalunya: descomposició del dèficit pressupostari (% PIB regional)

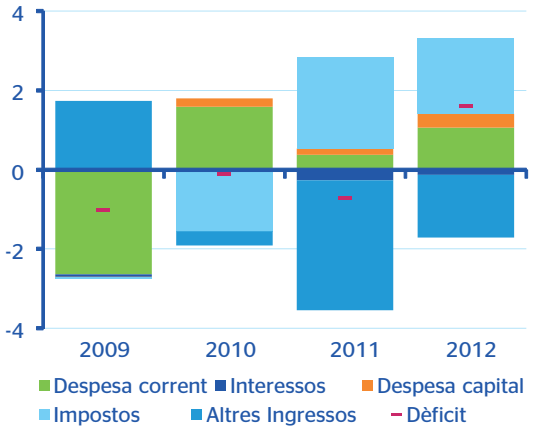

Font: BBVA Research a partir de MINHAP

Quadre 2

Tributació autonòmica: principals mesures vigents l'any 2013 *

	Catalunya	Galicia	Andalusia	Astúries	Cantàbria	La Rioja	Múrcia	València	Aragó	Castella-La Manxa	Canàries	Extremadura	Illes Balears	Madrid	Castella i Lleó
IRPF:															
Tipus marginal màxim diferent a l'escala per defecte del tram autonòmic (%)	25,5		25,5	25,5	24,5	21,4					22,58	25,5		21,4	
Nombre de deduccions autonòmiques	9	8	12	11	6	4	4	5	9	7	13	8	6	9	4
ITP															
Mínim exempte general (milers €)	500	700			700						700	700	700	700	
Excenció o bonificació quota general														100%	
Tipus superiors als fixats per l'Estat	x	x	x	x								x	x		
ISD															
Intervivos: Minoració significativa del gravamen	x	x											x		
Mortis causa: pràctica supressió de la tributació	x				x	x		x		x			x	x	
ITPAJD: Transmissions patrimonials oneroses															
Tipus general de la transmissió de béns immobles (%)	8	10	8-10	8-10	8-10	7	7	8	7	8	6,5	8-11	8-10	7	8-10
ITPAJD: Actes jurídics documentats															
Tipus general de documents notarials(%)	1,5	1,5	1,5	1,2	1,5	1	1,2	1,2	1	1,25	0,75	1,2	1,2	1	1,5

(*) Per defecte, la legislació estatal inclou els diversos tipus impositius en cada impost. El que es mostra en aquesta taula són els els tipus resultants quan difereixen de la legislació comú. Per a més detall, vegeu http://www.minhap.gob.es/es-ES/Areas%20Tematicas/Financiacion%20Autonomica/Paginas/tributacionAutonomica2013.aspx

Font: BBVA Research a partir de MINHAP

Les xifres d'execució pressupostària fins el mes de juny de 2013 mostren que s'ha continuat amb la política de contenció de la despesa, amb una caiguda d'aquesta de l'entorn de 6,5% respecte de juny de 2012. L'ajust està essent més intens en les despeses de capital, els consums intermedis i les transferències corrents, en gran mesura pel procés de reestructuració del sector públic dependent. Només la despesa en interessos continua creixent. **Tanmateix, aquest ajustament és insuficient per compensar la debilitat dels ingressos** que continuen sense recuperar-se, i registraren una caiguda interanual de més del 8,4% respecte del mateix període de l'any anterior. Com a conseqüència el dèficit se situà a tancament del segon trimestre de l'any al voltant del 0,8% del seu PIB, superant en una dècima el de juny de 2012. D'aquesta forma, Catalunya ha registrat al llarg del primer semestre de l'any una consolidació quelcom menor a l'observada a la mitjana de les comunitats autònomes (Gràfics 12 i 13). Atès que no s'espera una recuperació del dinamisme dels ingressos autonòmics, la Generalitat podria tancar l'any amb un dèficit de l'entorn del 2%, per sobre de l'objectiu d'estabilitat (1,6% del PIB).

Gràfic 12
Catalunya: capacitat / necessitat de finançament trimestral (% PIB regional)

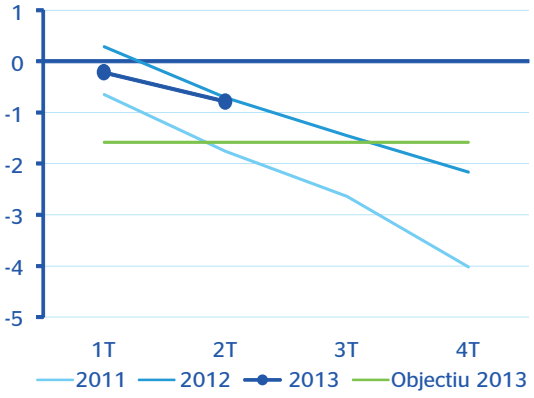

Font: BBVA Research a partir de MINHAP

Gràfic 13
Variació del dèficit entre 2T13 i 2T12 (punts percentuals del PIB regional)

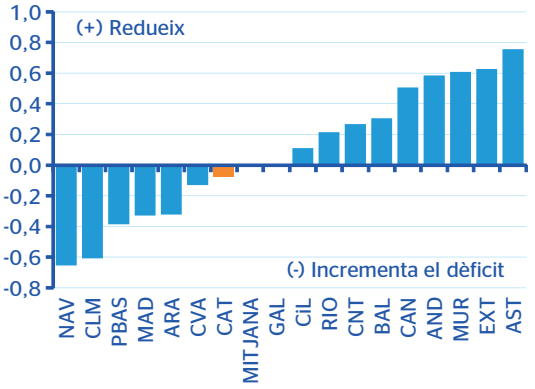

Font: BBVA Research a partir de MINHAP

En aquest context, **el projecte de pressupostos per a 2014 presentat per la Generalitat de Catalunya al Parlament el passat 5 de novembre, manté el compromís amb la consolidació fiscal** vetllant per tal que no tingui un impacte negatiu sobre el creixement. Per això no introdueix mesures addicionals d'ajust i basa la consolidació en l'obtenció de nous ingressos. Així, les mesures tributàries presentades giren al voltant de la creació i actualització de taxes i tributs propis, i de petits increments en alguns dels tributs cedits (i.e. a l'impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats s'aprova un tipus fix per als arrendaments, i s'estableix un tipus impositiu nou per a màquines recreatives de característiques més senzilles en l'impost sobre el joc). Igualment, la Generalitat continua amb la seva política de venda del patrimoni i de concessions, que podrien comportar ingressos addicionals l'any 2014. Amb tot, la Generalitat espera que el total d'ingressos continuï caient, arrossegats pels recursos del sistema de finançament autonòmic. Tanmateix, el nivell de despesa previst romandrà estable respecte al pressupost prorrogat de 2013. L'única despesa que creix respecte de 2013 és el pagament per interessos de deute. D'aquesta forma, la Generalitat de Catalunya preveu tancar 2014 complint amb l'objectiu de dèficit de l'1% del PIB.

Malgrat l'intens ajust acumulat de l'activitat constructora, aquest continuà durant els trimestres centrals de l'any

El procés d'ajust de l'activitat al sector immobiliari català ha continuat avançant en els darrers sis mesos, tal i com mostren els indicadors d'oferta. Durant el segon trimestre de l'any, els visats d'habitatge d'obra nova van caure un 17% respecte del trimestre anterior i, si no hi ha cap sorpresa a les xifres corresponents al mes de setembre, el tercer trimestre conclourà amb

un descens dels visats de l'entorn al 5% intertrimestral (Gràfic 14). Una contracció que, tenint en compte l'amplitud de la correcció de l'activitat de la construcció al territori –a Catalunya és on més han caigut els visats des de màxims en comparació amb la resta d'Espanya, el 98%–, hauria pogut ser més moderada.

La demanda, en canvi, exhibeix un to diferent. Després de l'esperat descens de les vendes el primer trimestre de l'any com a conseqüència de l'avançament d'operacions que es va produir durant l'últim trimestre de 2012 –a causa de l'increment de l'IVA i la supressió de la deducció per compra d'habitatge habitual amb què s'estrenava 2013–, les vendes reaccionaren positivament el segon trimestre. Així, **durant la primera meitat de l'any el comportament de les vendes d'habitatge a Catalunya (-1% a/a) fou notablement millor que la mitjana espanyola (-12% a/a).** A diferència del que succeeix a la resta de territoris del Mediterrani, on la **demanda externa** en el primer semestre de l'any es comportà millor que la mitjana espanyola, a Catalunya el creixement interanual de les compres d'estrangers fou lleugerament inferior (16% vs 19%). Tanmateix, en aquest aspecte s'observa una **elevada heterogeneïtat provincial**: mentre a Girona i a Tarragona les compres d'estrangers augmentaren durant el primer trimestre a taxes interanuals, respectivament, un 21% i 29%, a Barcelona el creixement se situà en l'entorn del 8%. Quant a la **demanda domèstica, Catalunya exhibeix en el primer trimestre un deteriorament notablement inferior** (-6% a/a) a la mitjana espanyola (-17% a/a) (Gràfic 15). En conseqüència, durant aquest període, les vendes s'han comportat quelcom millor del que es preveia gràcies a la menor reducció de la demanda domèstica malgrat l'inferior creixement de les compres d'estrangers.

Gràfic 14
Catalunya: visats de construcció d'habitatge nou (nombre d'habitatges, CVEC)

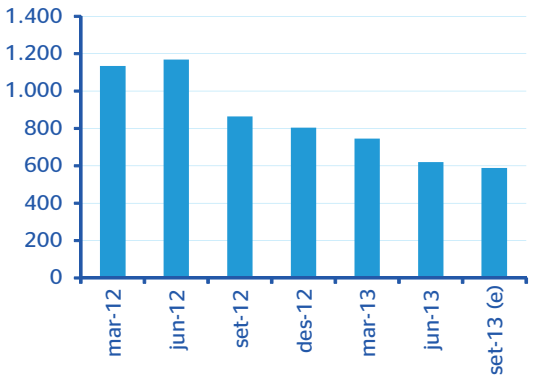

Font: BBVA Research a partir de Ministeri de Foment

Gràfic 15
Catalunya: venda d'habitatges per nacionalitat del comprador (% a/a)

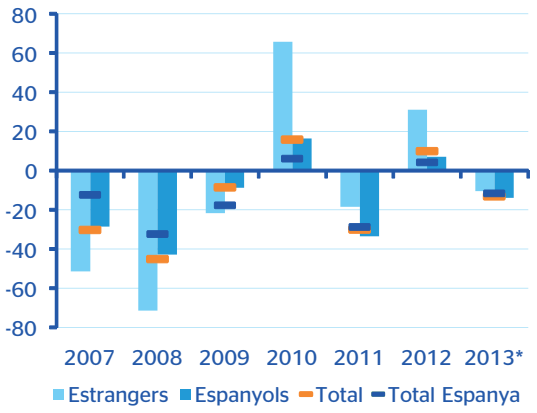

Font: BBVA Research a partir de Ministeri de Foment

Sobreoferta d'habitatge nou: absorció lenta d'un volum important en un escenari territorial molt heterogeni

El grau de desequilibri del sector immobiliari a Catalunya continua en nivells elevats i se situa en línia amb la mitjana espanyola. Així, el nombre d'habitatges sense vendre a tancament de 2012 s'elevà fins el 3,9% del parc residencial, proporció idèntica a la mitjana d'Espanya (Gràfic 17). Amb això, **Catalunya acumularia el 15,4% de la sobreoferta espanyola,** fet que la situa com la tercera comunitat amb més habitatges nous per vendre, només darrere de la Comunitat Valenciana, que supera lleugerament del 20%, i Andalusia, amb gairebé el 17%. Així, aquestes tres comunitats autònomes sumen més de la meitat de la sobreoferta total d'Espanya. Aquí també s'aprecia una elevada heterogeneïtat entre províncies. **Lleida, la província que mostra un menor dinamisme al mercat immobiliari, és la que presenta un major desequilibri en l'oferta.** El seu nombre d'habitatges sense vendre arriba al 7,2% del parc residencial. En l'extrem oposat es troba Barcelona, on la proporció baixa fins el 3,4%.

Fins el moment, **l'absorció de l'excés d'oferta residencial s'està desenvolupant amb una lentitud major de la desitjada, tot i que més ràpida que en el conjunt d'Espanya.** És d'esperar que l'intens procés d'ajust de l'oferta –segons els visats de construcció d'habitatge nou, actualment s'està iniciant el 2,6% de la mitjana anual dels habitatges iniciats entre 2004 i 2007, una proporció inferior al 5,2% de la mitjana espanyola–, es traduirà en una acusada reducció del nombre d'habitatges finalitzats en els propers trimestres, la qual cosa suposarà un descens dels habitatges que s'incorporen al parc residencial. Així, cap endavant, les noves caigudes en els habitatges finalitzats, sumades a un menor deteriorament de les vendes a causa de la progressiva recuperació dels fonamentals de la demanda interna –tot i que potser en menor mesura que la mitjana espanyola per una previsió de creixement lleugerament inferior- i al manteniment del to de les vendes a estrangers –atesa l'evolució esperada de les principals economies demandants–, incrementaran la velocitat d'absorció de la sobreoferta nova a partir de 2014.

Gràfic 16
Compres d'habitatge per estrangers (%)

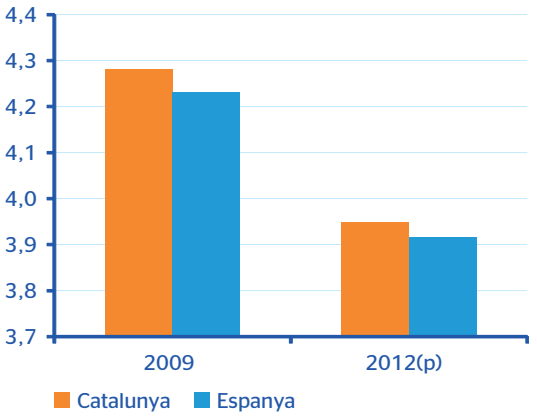

Font: BBVA Research a partir de Ministeri de Foment

Gràfic 17
Catalunya: sobreoferta d'habitatge any 2012

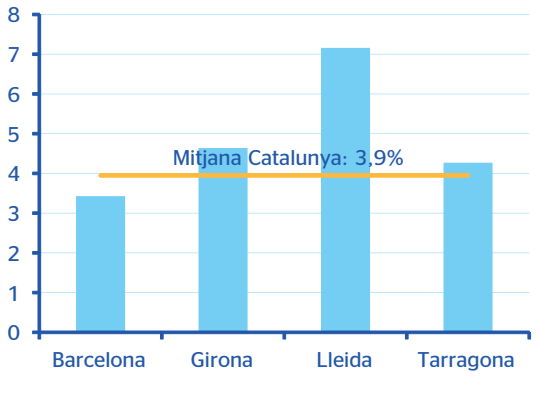

Font: BBVA Research a partir de Ministeri de Foment

Quant a la licitació, segons les dades del Ministeri de Foment, durant 2012 **el pressupost destinat a licitació a Catalunya pel conjunt de les administracions públiques es va reduir un 45% respecte de l'any anterior,** un descens inferior a la mitjana d'Espanya (-49%). Per tipus d'obra, l'edificació va patir un retrocés del 35% a/a, mentre que l'obra civil va caure un 52% a/a. Per tant, des que el pressupost d'obra pública assolís el màxim, l'any 2006, s'ha observat una reducció fins a finals de 2012 del 94%, 7 punts més aguda que la del conjunt d'Espanya (-87%).

En canvi, entre gener i agost d'aquest any, el pressupost de licitació ha experimentat una recuperació del 36% respecte al mateix període de 2012. Aquest millor comportament és producte de l'increment del pressupost d'obra civil (107%) ja que el destinat a edificació es va contraure un 35%. A Espanya, la licitació d'obra civil es va reduir un 4% i la d'edificació va augmentar un 15%. **La major part de l'obra pública a Catalunya licitada durant la primera meitat de l'any s'ha dedicat** a obres ferroviàries, en concret, **a la implantació del tercer carril del Corredor del Mediterrani,** una de les principals obres civils que s'estan portant a terme al país. Les obres en carreteres i les obres d'urbanització també copsaren una part del pressupost rellevant. Tot i així, Catalunya ocupa la cinquena posició quant a aportació al creixement de la licitació a Espanya fins l'agost de 2013, en concret, 3,2 punts percentuals a un creixement de l'1,2% durant el període, gràcies a l'impuls de l'obra civil, i ha compensat les contribucions negatives de les obres realitzades a Galícia, Navarra i País Basc. (Gràfic 18).

Gràfic 18
Contribució al creixement de la licitació a Espanya en punts percentuals (gen-ago 2013)

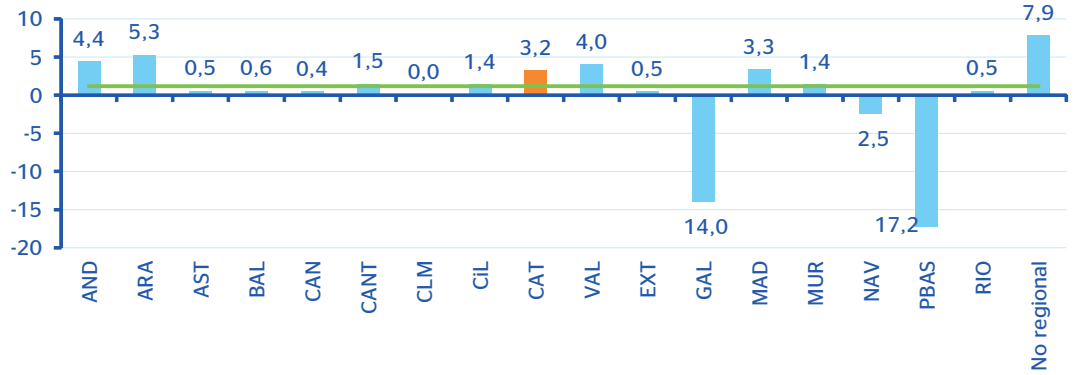

Font: BBVA Research a partir de Ministeri de Foment

Les exportacions de béns continuen ajudant el creixement

Si la recessió europea marcà el comportament del sector exterior en l'últim trimestre del 2012 i el primer del 2013 -malgrat la diversificació de les exportacions catalanes-, **la lleu recuperació de la UE en el segon i tercer trimestre ha permès que Catalunya veiés també com les exportacions retornaven a terreny positiu.** Així, en termes reals, el primer trimestre es van registrar xifres negatives (-0,7% CVEC), que van millorar lleugerament durant el segon trimestre (+0,5%), i més clarament de cara al tercer. Amb la informació disponible de juliol i agost, la previsió per al tercer trimestre és d'un creixement del +5,1%, cosa que suposaria recuperar la tendència observada durant la crisi i permetre que el sector exterior continuï aportant positivament al creixement del PIB (Gràfic 19).

Donat l'impacte de la crisi de principis d'any en els països desenvolupats, **el retrocés s'observà especialment en les exportacions intracomunitàries, sobretot a Itàlia i Alemanya,** però també a Amèrica del Sud i Japó. A partir del segon trimestre, milloraren els registres a Europa, però la desacceleració de les economies emergents[14] donà com a resultat una minva en el creixement. Un fet simptomàtic de l'impacte conjuntural s'observa quan s'analitza el comportament per productes: si **les rúbriques que havien mostrat un pitjor comportament l'últim trimestre de 2012 i el primer de 2013** foren els béns de capital, els aliments, begudes i tabac, la maquinària i béns d'equipament i els transports, **són precisament aquestes les que obtenen millors resultats en el segon.**

Conseqüentment amb la recuperació de les exportacions i de la demanda interna, les importacions també han recuperat taxes positives de creixement els trimestres centrals de l'any, especialment el segon (3,1%, en termes reals, CVEC), cosa que podria ser un indici de la recuperació econòmica interior si continués durant els propers trimestres (les previsions per a l'últim trimestre són d'estancament). Tanmateix, **mentre que les exportacions se situen un 15% per sobre dels nivells precrisi, les importacions s'han reduït en un 20% des d'aleshores** (Gràfic 20). Darrera de la caiguda de les compres internacionals durant la crisi es pot trobar, més enllà del deteriorament de la demanda final catalana i espanyola (per la part en què Catalunya actua com a porta d'entrada de productes), el procés de substitució d'importacions per producció domèstica que s'ha viscut a Espanya i que, segons l'anàlisi fet per BBVA Research[15] explica el 42% de la contracció importadora a nivell estatal.

No obstant això, en termes de comptabilitat trimestral, el sector exterior ha contribuït positivament durant tot el primer semestre, a taxes superiors a les de 2012. En terme mitjà, la primera meitat de l'any aportà 2,5 punts al creixement interanual del PIB, i s'espera que es mantinguin les contribucions positives en el tercer trimestre.

14: Vegeu secció 2 d'aquesta publicació
15: Per a més informació, vegeu Situación España Tercer Trimestre 2013 disponible aquí: http://www.bbvaresearch.com/KETD/fbin/mult/1311_Situacionespana_tcm346-410394.pdf?ts=15112013

Gràfic 19
Exportacions reals de béns a l'estranger (%, CVEC, mar 08=100)

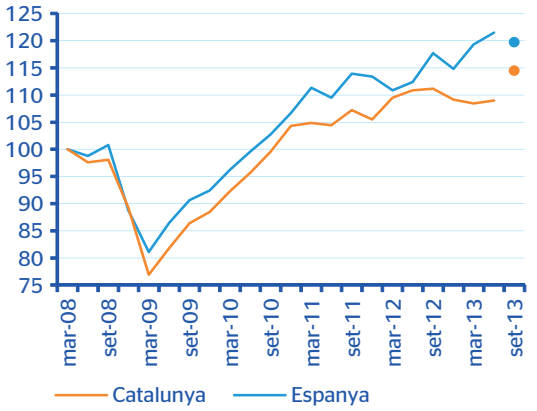

Font: BBVA Research a partir de Ministeri d'Economia i Competitivitat

Gràfic 20
Importacions reals de béns de l'estranger (%, CVEC, mar 08=100)

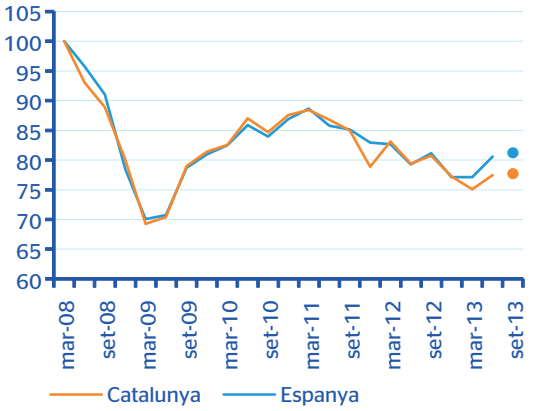

Font: BBVA Research a partir de Ministeri d'Economia i Competitivitat

Dinàmica positiva del turisme a partir del segon trimestre de l'any

L'any 2012 tancà amb un pràctic estancament de les pernoctacions i una lleugera pèrdua en el nombre de viatgers que continuà durant el primer trimestre de 2013. **Superat aquest període, però, les dades disponibles fins al setembre apunten una trajectòria positiva, suportada per diversos factors. En primer lloc, les tensions geopolítiques** als països competidors de l'Est del Mediterrani que afavoreixen l'arribada de turistes estrangers. **I en segon lloc, el guany de competitivitat via preus del sector hoteler.**

El sector hoteler ha reaccionat amb correccions de preus substancials per combatre el fre de la demanda, amb una caiguda superior al 15% des de 2008 (CVEC) (Gràfic 21), la qual cosa hauria estat suficient per mantenir l'evolució positiva del turisme. De fet, la contracció en les entrades de viatgers durant el primer trimestre (-3,2% t/t CVEC) es veié corregida durant el segon (+5,5%) i continuà en el tercer, tot i que a un ritme menor (+2,2%). Tanmateix, aquest efecte s'ha notat més en els estrangers que en els residents a Espanya. Mentre que els primers mostren un creixement CVEC molt similar a la mitjana espanyola en ambdós trimestres, els segons mostren creixements mínims, possiblement afectats per la major rebaixa de preus en altres comunitats.

No obstant això, la rendibilitat per habitació ocupada segueix una trajectòria positiva a Catalunya (Gràfic 22), la qual cosa implica una caiguda important en els costos variables suficientment gran com per compensar l'ajust en preus. La moderació dels costos laborals unitaris podria explicar bona part d'aquesta reducció de costos, però també ha contribuït a millorar els ratis d'ocupació al sector.

En termes quantitatius, fins al mes de setembre entraren a Catalunya més de 13 milions de turistes, un 1,5% menys que el mateix període de 2012, dels quals el 64% foren estrangers. Els visitants estrangers han augmentat un 3% en termes absoluts gràcies, especialment, a la recuperació de taxes positives dels alemanys i francesos, el creixement dels provinents dels països nòrdics i el manteniment en nivells elevats del turisme rus. Contràriament, les majors caigudes són de nacionalitat americana, italiana, irlandesa i portuguesa. **Els fluxos de la resta d'Espanya, en canvi, han mostrat un decreixement del 7%.** La major presència de turisme estranger afavoreix l'increment de les pernoctacions (+0,9%), que superen els 41 milions de nits d'hotel, així com la despesa mitjana per turista (+4,8%). Corregides d'efectes de calendari i estacionalitat, els trimestres centrals de l'any mostren saldo positiu en les tres variables (+3,4% viatgers, 2,5% pernoctacions, 3,4% despesa).

El trànsit en ports i aeroports[16] també ha estat favorable a la part central de l'any, amb creixements, respectivament, del 5,5% i 0,7%, cosa que confirma la recuperació de fluxos respecte del primer trimestre i permet anticipar un bon any en termes turístics.

Gràfic 21
Índex de preus hotelers (%, any 2001=100)

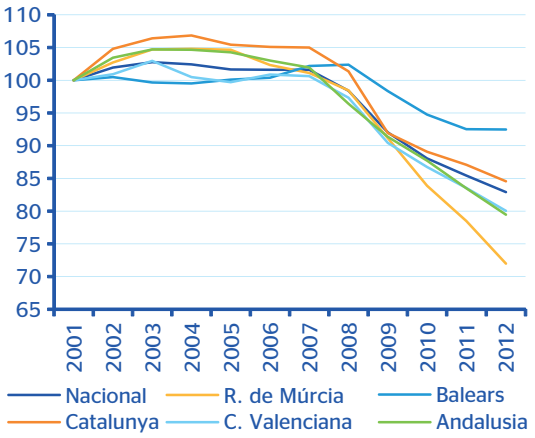

Font: BBVA Research a partir d'INE

Gràfic 22
Catalunya: rendibilitat del sector hoteler (euros, CVEC)

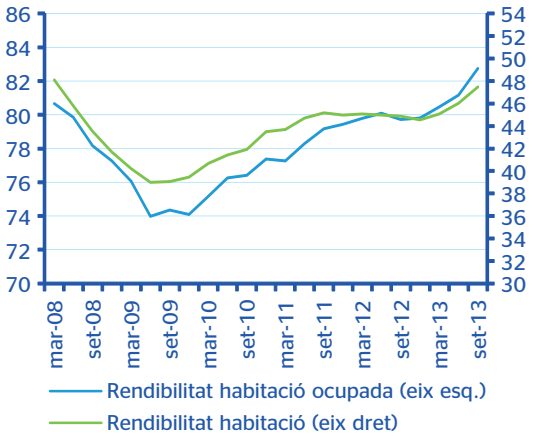

Font: BBVA Research a partir d'INE

Gràfic 23
Viatgers i pernoctacions (%, CVEC, mar08=100)

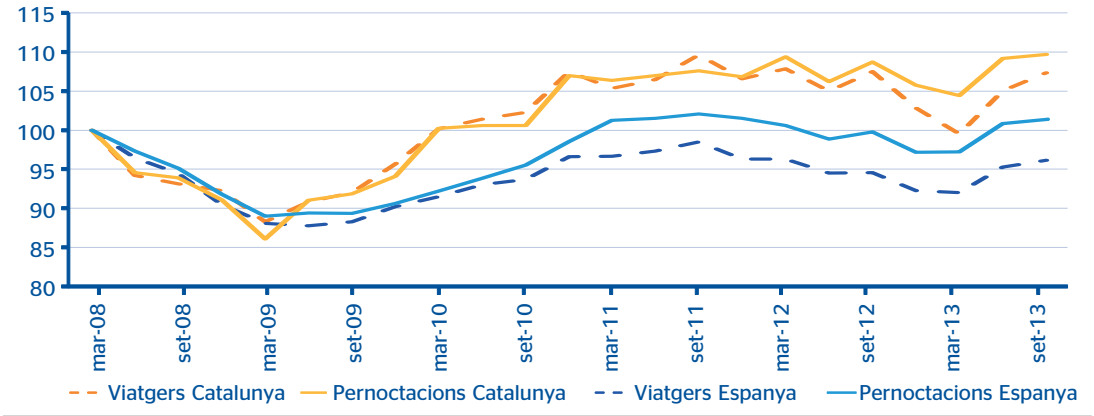

Font: BBVA Research a partir d'INE

Primers senyals positius del mercat laboral

Les últimes dades conegudes apunten els primers senyals positius en el mercat laboral, tant en termes d'afiliació com d'ocupació. L'afiliació mitjana a la seguretat social ha seguit una tendència més positiva en termes desestacionalitzats des d'inicis d'any, amb caigudes menors el primer semestre i estancament en el tercer trimestre. En termes absoluts, tot i que encara es continuen drenant afiliats, en els dos trimestres centrals de 2013 s'han perdut gairebé 3 mil afiliats menys que en el mateix període de l'any anterior, una caiguda (-3,1%) inferior a la registrada al conjunt d'Espanya (-3,4%) (Gràfic 24).

16: Xifres calculades sobre trànsit en creuers al port de Barcelona i viatgers a l'aeroport de Barcelona -El Prat

En línia amb la millor evolució de l'afiliació, també l'atur registrat ha mostrat una dinàmica de reducció de les taxes de creixement en termes absoluts durant la primera meitat de l'any, i des de juliol el nombre d'aturats és cada vegada menor (en termes interanuals). Corregit d'efectes estacionals entre el primer trimestre i el tercer s'ha reduït el nombre d'aturats en quasi 12 mil individus (-1,8%).

L'EPA confirma l'evolució apuntada pels registres d'afiliació i atur de menor deteriorament. El procés de moderació salarial està suavitzant l'ajust en nombre d'empleats del mercat laboral, en contra del que s'observà l'any 2009 quan la continuïtat en el creixement dels salaris reals provocà un major ajust en volum d'ocupació. Des del màxim (CVEC) assolit el segon trimestre de 2013, la taxa d'atur ha mostrat una trajectòria que ha permès reduir el rati gairebé 1 punt fins arribar al 23,2% (CVEC) el tercer trimestre de l'any. Això implica reduir el volum d'aturats fins a 853 mil persones, des de 882 mil del segon trimestre, és a dir, 29 milers de persones comptabilitzades menys (CVEC), i ampliar el diferencial positiu amb la resta d'Espanya (26,4%).

Un senyal a remarcar és que la rebaixa de l'atur tant en termes d'atur registrat com de xifres EPA, no s'explica tant per la pèrdua d'actius -que en termes CVEC ha registrat caigudes reduïdes durant el primer semestre (-0,5% en terme mitjà) i ha millorat el tercer trimestre (0,2%)- sinó per un increment de l'ocupació. Des del mínim del segon trimestre s'han registrat 35 mil nous ocupats (CVEC).

A nivell sectorial, la construcció ha deixat de drenar ocupació i les administracions públiques també mostren millor evolució. L'increment de l'ocupació se suporta en bona part en el comerç i el turisme, però també en la branca d'informació i comunicacions.

Gràfic 24
Afiliats a la Seguretat Social (% t/t, CVEC)

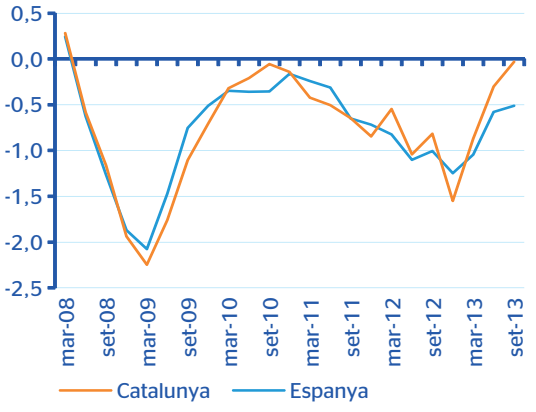

Font: BBVA Research a partir de Seguretat Social

Gràfic 25
Atur registrat (% t/t, CVEC)

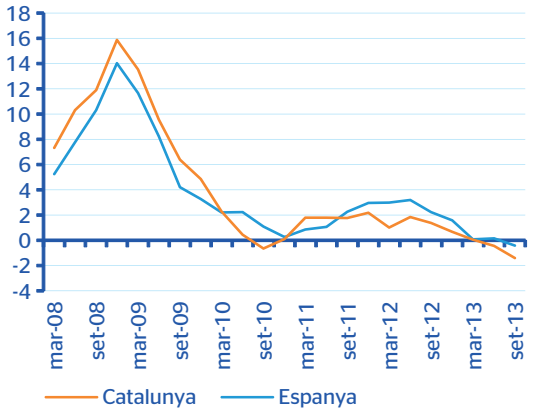

Font: BBVA Research a partir de Servei Públic d'Ocupació Estatal (SEPE)

Gràfic 26
Evolució i contribucions al creixement de l'ocupació (% t/t, CVEC)

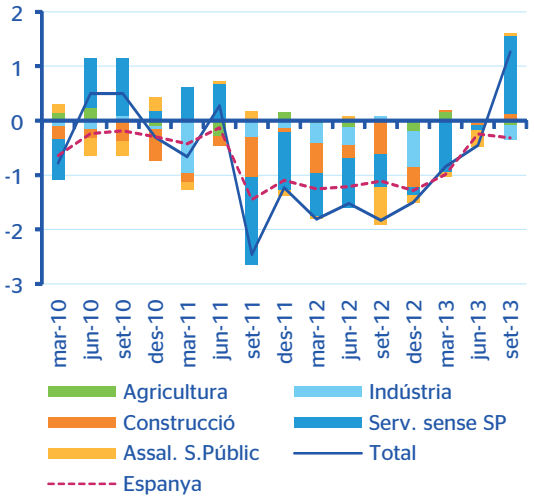

Font: BBVA Research a partir d'EPA

Gràfic 27
Contribució sectorial a la creació d'ocupació (%)

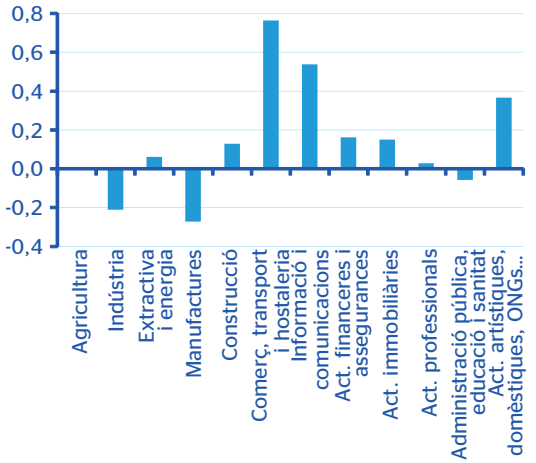

Font: BBVA Research a partir d'EPA

Escenari 2013-2014: canvi de cicle

Els fonamentals de l'economia catalana permeten avançar la tornada al creixement durant els propers trimestres, però, en qualsevol cas, són insuficients per evitar que 2013 tanqui amb un decreixement en termes de PIB de l'entorn de l'1,3%. L'any 2014 l'activitat creixerà un 0,6%, gràcies a la millora gradual de l'entorn internacional, el menor –tot i que superior a la mitjana espanyola i depenent dels esforços de 2013– to contractiu de la política fiscal i la reducció d'alguns dels processos d'ajust interns. Aquestes xifres impliquen un canvi –en qualsevol cas, de menor entitat- respecte a les previsions presentades al juny, que indicaven una major caiguda en 2013 (-1,5%) i una sortida lleugerament més forta de l'economia en 2014 (+0,7%) (Gràfic 28).

Diversos factors es troben darrere aquest canvi de previsions. **El primer de tots és el derivat de la modificació de l'objectiu de dèficit.** Quan es publicà l'últim informe al mes de juny, l'objectiu de dèficit Diversos factors les comunitats autònomes era comú per a totes i fixat en l'1,3% del seu PIB. A l'estiu, però, es va redefinir d'una forma asimètrica, adaptant-lo al grau d'esforç pendent de realitzar i afavorint aquelles comunitats que es trobaven en situació de desavantatge. A més, les previsions realitzades aleshores suposaven que la Generalitat compliria amb l'objectiu de dèficit de l'1,3% marcat fins al moment. Les actuals, en canvi, contemplen dues innovacions respecte d'aquest punt: per una banda, de la informació coneguda fins avui es desprèn que l'ajust realitzat per Catalunya en el primer semestre no mostra avenços importants respecte de l'any passat, amb un dèficit lleugerament superior al d'aleshores. Per tant, **en la primera part de l'any l'esforç fiscal no hauria estat tan intens com s'esperava.** Això obligaria a traslladar l'esforç a l'última part de l'any, desplaçant l'impacte sobre l'activitat de 2013 a 2014. Per altra banda, els dèficits asimètrics acordats en el si del Consell de Política Fiscal i Financera, que fixa en l'1,58% el de Catalunya, permet reduir l'esforç de consolidació fiscal i amb ell al contribució negativa del sector públic sobre l'activitat en 2013. **En canvi, l'objectiu per a 2014 es manté invariable en l'1% comú per a totes les regions. Això implica que, fins i tot si Catalunya compleix amb el nou objectiu, el fet que aquest sigui més elevat suposa traslladar una part de l'esforç cap a 2014** i, per tant, el marge del sector públic per afavorir el creixement es redueix (Gràfic 29).

Gràfic 28

Canvi en les previsions de creixement per al 2014 (%, a/a)

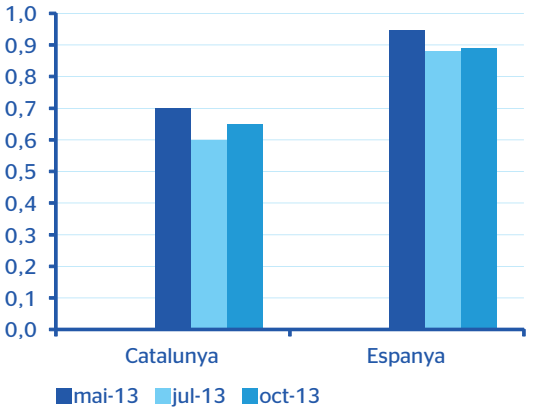

Font: BBVA Research

Gràfic 29

Esforç fiscal per comunitats autònomes anys 2013 i 2014 (% PIB regional)

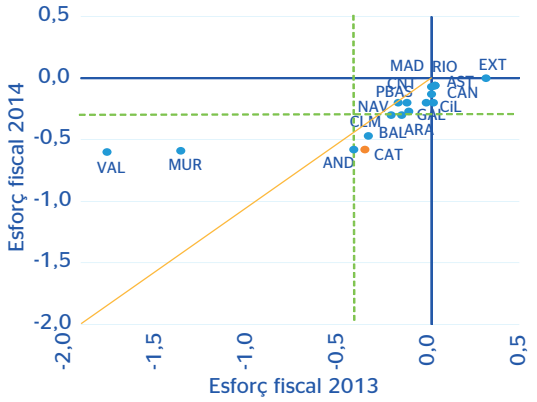

Font: BBVA Research a partir d'INE

En segon lloc, **les previsions del sector exterior continuen essent positives.** Aquesta expectativa, que ja comencen a mostrar les dades dels dos últims trimestres es basa en **la millora de les perspectives europees, que compensarà la ralentització prevista a les economies emergents** i que farà possible reprendre taxes sòlides de creixement de les vendes internacionals. A això contribuiran els guanys de competitivitat que Catalunya ha aconseguit des de 2010[17]. A més, la continuïtat de l'efecte substitució d'importacions per producció nacional que s'ha observat a l'economia nacional, de continuar en endavant, suposarà un impuls addicional per al saldo comercial català.

En aquesta línia, cal remarcar que la combinació de la informació publicada per CEPREDE sobre el comerç interregional a Espanya amb la del Ministeri d'Economia sobre importacions (en ambdós casos, de béns) permet detectar que el pes de les exportacions catalanes cap a Espanya es manté estable durant la crisi, la qual cosa suposa trencar una tendència clarament descendent continuada durant tot el període previ d'expansió. En aquest sentit, la millora de competitivitat que ha permès guanyar quota en els mercats mundials estaria afavorint, també, la defensa d'aquesta en el mercat interior (Gràfic 30).

Gràfic 30

Exportacions catalanes sobre el total de comerç interregional i importacions d'Espanya provinents de la resta del món (%)

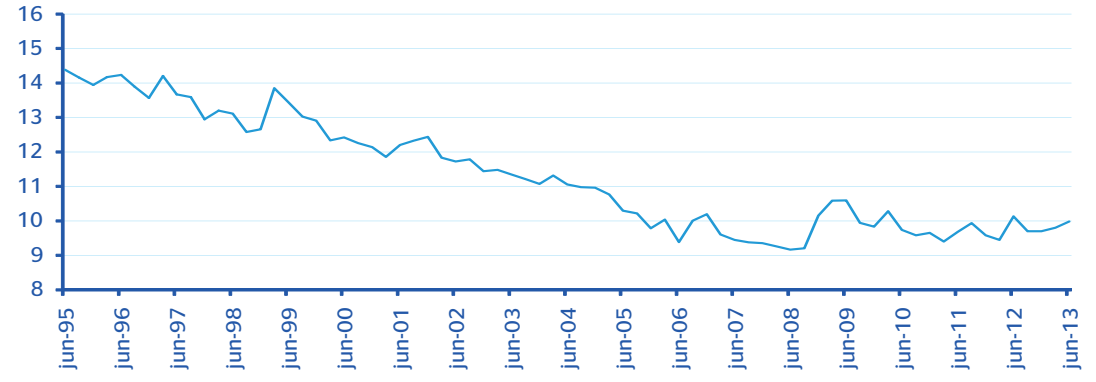

Font: BBVA Research a partir de CEPREDE i Datacomex

17: Per a més informació, vegeu Situació Catalunya Primer Semestre del 2013, disponible aquí: http://www.bbvaresearch.com/KETD/fbin/mult/1306_Situaciocatalunya_tcm346-392037.pdf?ts=14112013

També s'espera un bon comportament del sector turístic. El sector hoteler espanyol ha hagut de fer una política agressiva de preus per esmorteir la caiguda de fluxos de visitants de períodes anteriors que sembla haver estat efectiva. De fet, durant el segon i tercer trimestre de 2013 el nombre de visitants s'ha tornat a incrementar, amb la diferència que, aquesta vegada, també ho han fet els visitants nacionals. **Catalunya no ha estat aliena a aquesta contenció de preus, però ho ha fet amb menor intensitat, la qual cosa fa que, tot i que el turisme s'hagi comportat bé, la composició hagi estat diferent, amb una caiguda del turisme nacional.** A més, la incertesa política a Orient Pròxim i el sud del Mediterrani han continuat restringint les possibilitats de captació dels mercats competidors, fet que afavoreix el sector turístic local. Cap endavant, la millora de les economies espanyola i europea en 2014 pot ajudar la demanda turística, tot i que aquest efecte podria veure's parcialment compensat si comencen a revertir els efectes de l'esmentada incertesa en països competidors. En aquest cas, la contribució del turisme al creixement, tot i mantenir-se en positiu, podria veure's reduïda el proper any.

Respecte de la demanda privada, el no empitjorament addicional previst al mercat laboral o el manteniment de la riquesa immobiliària i financera de les famílies, permeten anticipar una reducció de la contribució negativa del consum privat en el curt termini, com apunta la millor evolució dels darrers mesos registrada en alguns indicadors parcials de demanda. No obstant això, el nou increment de la pressió fiscal en 2014 (creació de noves taxes i augment de la pressió en tributs ja existents), podria condicionar aquesta evolució.

Un altre factor rellevant per a la determinació de les previsions ve donat per l'evolució i posició de les regions front als desequilibris regionals acumulats en el període d'expansió previ i durant la crisi. En anteriors publicacions regionals, BBVA Research ha posat el focus en la situació d'aquests desequilibris[18]. Com es pot observar al Gràfic 31, Catalunya partia d'una posició molt similar a la mitjana espanyola en termes dels desequilibris interns de l'economia l'any 2008. Aquesta mitjana, però, era resultat de desequilibris majors en alguns aspectes (sobreoferta del sector immobiliari i preus de l'habitatge, endeutament públic i privat) compensats per un millor PIB per càpita (que facilita l'absorció de xocs negatius de renda, amb un menor impacte sobre el consum) i una major obertura de l'economia. En els anys de la crisi, Catalunya ha millorat la situació en alguns dels desequilibris: el PIB per càpita relatiu ha millorat, i l'esforç d'accés a l'habitatge, la diversificació i l'obertura cap a l'exterior o el palanquejament el sector privat reflecteixen ja una millor posició. Però ha empitjorat el deute autonòmic i la sobreoferta immobiliària és encara elevada, la qual cosa fa que, en conjunt, no s'hagi avançat en la correcció dels desequilibris interns. Per tant, Catalunya es troba en una posició relativa similar a la d'abans de la crisi. Addicionalment, el grau de regulació (mesurat per l'índex de llibertat econòmica), reflectiria també una posició menys favorable de Catalunya. A tall d'exemple, i per la importància que tenen per a Catalunya, es poden observar en els Gràfics 32 i 33 els costos d'obertura de negocis a Espanya en dues branques de negoci del sector del turisme.

Gràfic 31
Indicador sintètic de desequilibris (ISD) de les comunitats autònomes

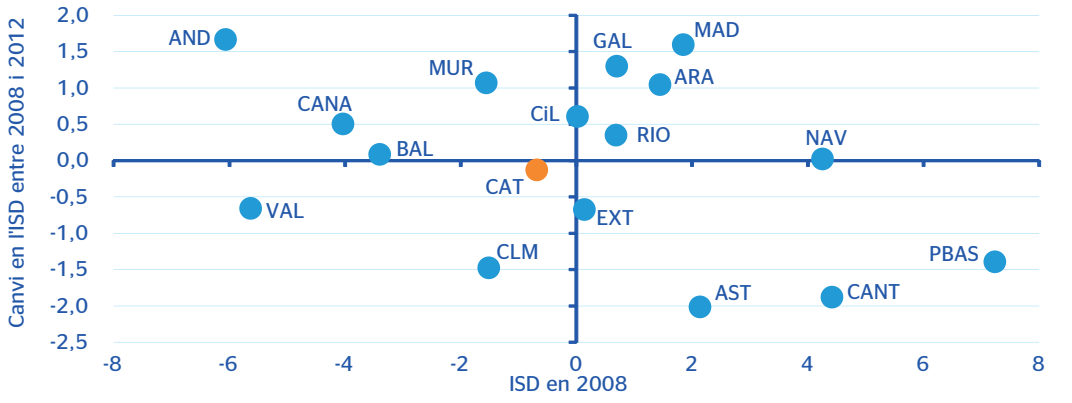

Font: BBVA Research

18: Vegeu, entre d'altres, Situació Catalunya, Primer Semestre del 2012, disponible aquí: http://www.bbvaresearch.com/KETD/fbin/mult/1206_Situaciocatalunya_tcm346-334661.pdf?ts=14112013

Gràfic 32

Dies necessaris per obtenir una llicència en hotels i restaurants

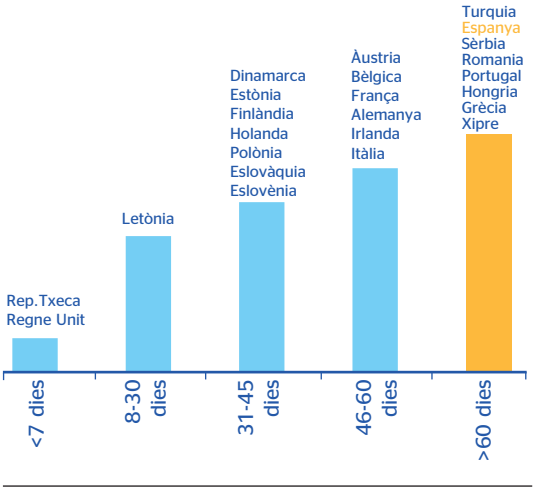

Font: BBVA Research a partir de Comissió Europea

Gràfic 33

Cost necessari per obtenir una llicència en hotels i restaurants (euros)

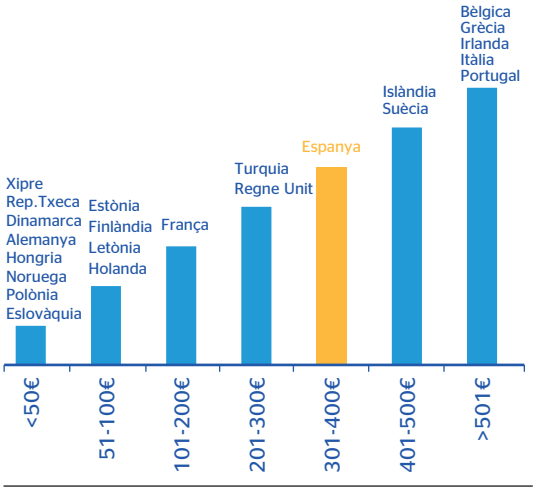

Font: BBVA Research a partir de Comissió Europea

La millora esperada de l'economia hauria de permetre una acceleració d'aquestes correccions, i per tant, més enllà del 2014 aquests factors haurien de deixar de ser un fre per a la recuperació de l'economia. Això es veuria impulsat, a més, per una posició lleugerament superior a la mitjana espanyola en diversos indicadors de caire més estructural.

En l'últim número d'aquesta publicació s'analitzava una sèrie de reptes als quals Catalunya havia de fer front per tal de garantir el creixement de mitjà i llarg termini. El problema amb què es troba aquesta comunitat és que, en aquest moment, hi ha diversos equilibris probables. Les diferències entre les possibles taxes de creixement potencial tenen enormes implicacions sobre el temps que trigaran a recuperar-se els nivells d'ocupació previs a la crisi, durant la qual s'han destruït mig milió de llocs de treball[19] (13,5% menys des de 2007). Si suposem que la productivitat del treball creix a un 0,6% de mitjana, com succeí a Espanya en el cicle econòmic complet entre 1992 i 2008, amb un creixement del PIB de l'1,5%, es trigarien 16 anys a partir d'ara a recuperar-se els nivells d'ocupació de l'any 2007, 21 si afegim els cinc anys que ja portem de crisi. Amb un creixement del 2,5% es podria fer en la meitat de temps, 8 anys.

Aquestes taxes de creixement sostingut en el temps només es poden aconseguir amb polítiques d'oferta adequades. A més, hi ha una altra raó que les justifica. En contra del que bona part de l'opinió pública pensa, la productivitat no és la causa de l'atur, ni el treball és un bé fix i escàs. L'evidència regional a Espanya és concloent: les comunitats autònomes amb menys productivitat del treball (30% per sota de les més productives) són aquelles que tenen taxes d'atur més elevades (35% vs. 15%). De fet, les diferències en productivitat expliquen un 80% de les diferències en les taxes d'atur l'any 2012 (Gràfic 34). Si el problema fos només de demanda agregada, les regions més productives necessitarien menys ocupats per satisfer-la. Contràriament, la correlació negativa entre productivitat i atur assenyala que el problema és principalment d'oferta agregada: la distància dels salaris reals respecte dels nivells que eliminarien el problema de l'atur és més gran en les regions menys productives. Per tant, són necessàries reformes que incentivin la contractació fixa i que millorin l'eficiència de les polítiques actives i passives d'ocupació.

A més, és fonamental que es consolidi l'esforç que s'està realitzant per impulsar la internacionalització de l'economia catalana, tant en exportacions de béns com en turisme, i la diversificació de mercats, en un context en què la demanda interna i de la resta d'Espanya es veurà encara lleugerament limitada. En aquest sentit, continua essent clau impulsar factors com la grandària de l'empresa, l'esforç en R+D[20], la inversió en capital humà, la millora de la regulació o un mercat de treball més eficient i menys propens a la dualitat. Respecte del primer dels factors, la posició de Catalunya és

19: En termes de Comptabilitat Nacional, segons les xifres publicades per l'INE.
20: Vegeu, La Internacionalización de las Empresas Españolas, Document de Treball 12/29, BBVA Research

lleugerament millor que la mitjana espanyola (Gràfic 35), però això tampoc amaga que es troba lluny de les posicions de lideratge entre les regions europees amb les quals Catalunya voldria competir. Això fa que s'hagi de parar especial atenció als factors que incentiven el desenvolupament i creixement de les PIMES. A més, l'experiència mostra que com més elevat és el nivell de capital humà d'una població, mesurat aquest com el percentatge d'habitants amb educació secundària, més elevat és el percentatge d'ocupats en sectors de tecnologia mitjana-alta i alta[21], i que aquests són més resistents a la destrucció d'ocupació en èpoques recessives com l'actual. Per tant, Catalunya ha de continuar incrementant l'aposta pel desenvolupament del capital humà.

Gràfic 34
PIB per ocupat i taxa d'atur (2012)

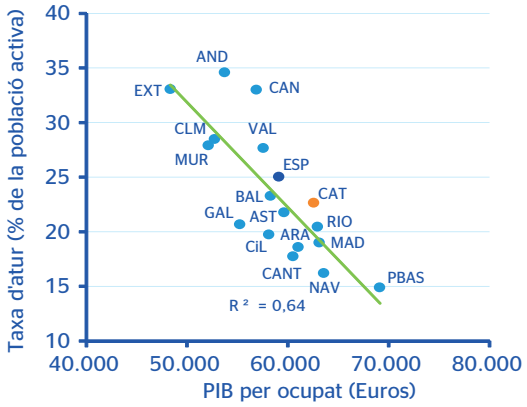

Font: BBVA Research a partir d'INE

Gràfic 35
Distribució del nombre d'empreses per grandària (% s/total empreses, 2013)

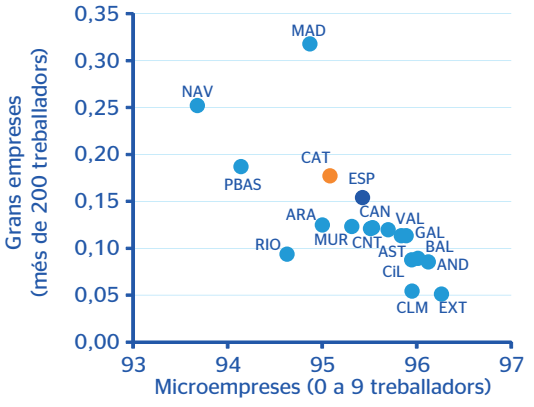

Font: BBVA Research a partir d'INE

Finalment, la taxa d'atur, tot i que menor, continua essent inacceptablement elevada i el percentatge de contractes temporals, excessiu, malgrat tot i que en ambdues variables els resultats són millors que en el conjunt d'Espanya (Gràfic 36). Catalunya hauria de beneficiar-se també de la implementació ambiciosa de la reforma laboral i d'una revisió crítica de la mateixa. De fet, existeixen ja senyals de la millora de l'eficiència del mercat laboral induïts per la reforma laboral, ja que aquesta ha permès un major ajust dels costos laborals sobre els salaris i ha evitat així la destrucció d'ocupació. Tanmateix, la disminució dels incentius que fomenten la dualitat en el mercat laboral ha estat insuficient i es manté el risc que, quan es produeixi la recuperació, l'ocupació que es generi tendeixi a concentrar-se en els contractes temporals.

Gràfic 36
Taxa de temporalitat i taxa d'atur (%)

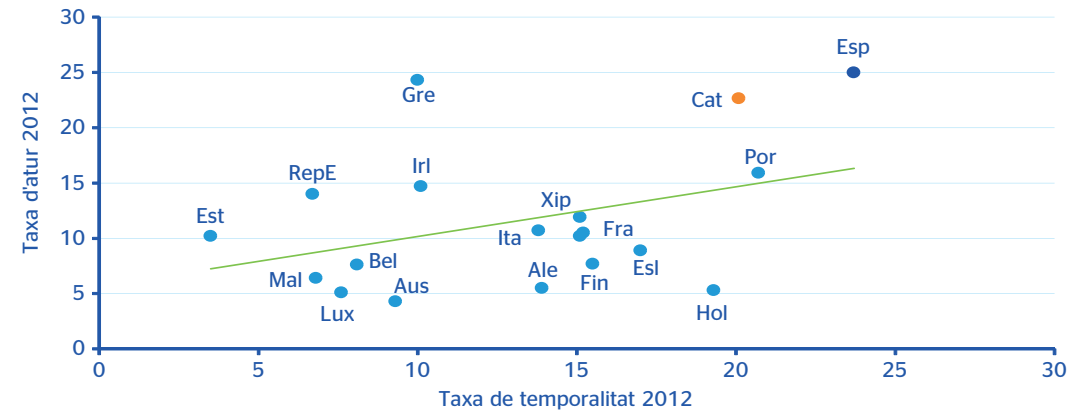

Font: BBVA Research a partir d'INE i Eurostat

21: Vegeu Situació Catalunya, Primer Semestre de 2013, disponible aquí: http://www.bbvaresearch.com/KETD/fbin/mult/1306_Situacio-catalunya_tcm346-392037.pdf?ts=14112013

En resum, diversos factors continuen justificant que el creixement es consolidi en 2014 (+0,6%). En el panorama econòmic internacional, s'espera una acceleració del ritme d'expansió de l'economia global, que en el cas de la zona euro suposarà reprendre el creixement, que hauria d'actuar de suport per a les exportacions. A nivell domèstic, s'assistirà a la pràctica finalització d'alguns processos d'ajust interns, acompanyats per un to de la política fiscal menys contractiu que l'observat durant 2011 i 2012. No obstant això, l'ajornament de part de l'esforç de reducció del dèficit públic en la regió, tant per l'incompliment de 2012 com per la implementació de dèficit asimètric, implica un trasllat dels esforços des del 2013 fins al 2014. En el mitjà termini, Catalunya ha de fer front encara a reptes importants, entre els quals es troba la reducció del deute públic i privat o l'augment diferencial de la competitivitat i el capital humà.

Quadre 3

Espanya: creixement del PIB per comunitats autònomes (%)

	2013	2014
Andalusia	-1,6	0,6
Aragó	-1,4	1,0
Astúries	-1,6	1,0
Balears	0,0	1,3
Canàries	-0,7	1,0
Cantàbria	-1,7	0,4
Castella i Lleó	-1,5	1,3
Castella-La Manxa	-1,7	1,0
Catalunya	**-1,3**	**0,6**
Extremadura	-0,8	0,9
Galícia	-1,3	1,3
Madrid	-1,1	1,5
Múrcia	-1,5	0,3
Navarra	-1,5	1,0
País Basc	-1,2	1,0
La Rioja	-1,3	1,2
València	-1,8	0,2
Espanya	**-1,3**	**0,9**

Font: BBVA Research

4. Enquesta d'Activitat Econòmica BBVA Research a Catalunya. Tercer Trimestre de 2013

En línia amb la informació disponible en els diferents indicadors econòmics publicats, les respostes donades pels participants a l'Enquesta d'Activitat Econòmica de Catalunya de BBVA Research corresponent al tercer trimestre de 2013 dibuixen un escenari més positiu tant en termes d'activitat en el trimestre analitzat com de perspectives per a l'últim trimestre de l'any.

Els enquestats passen de posicions més negatives a d'altres més favorables en els principals indicadors analitzats. Per branques d'activitat, els percentatges de respostes més favorables es registren al turisme i al sector exportador, seguides per l'indicador sobre vendes. En termes d'inversió, destaca la millora percebuda en la inversió als serveis i també a la indústria. Quant a ocupació, però, només a la indústria s'observa major dinamisme que en el trimestre precedent.

El 67% dels participants han contestat que el nivell d'activitat turística ha millorat en el tercer trimestre de l'any respecte del període de referència anterior, el tercer trimestre de 2012. Respecte del segon trimestre (i en termes desestacionalitzats) també s'observa aquesta evolució positiva, consistent amb la informació coneguda d'evolució de la despesa dels turistes a Catalunya.

El dinamisme turístic, a més, seria un factor addicional de suport a la demanda interior, juntament amb la pròpia dinàmica de consum de les llars catalanes. I això es trasllada al comportament de les vendes, sobre les quals també es detecta una millor percepció. Així, respecte a edicions anteriors millora el saldo de respostes extremes (percentatge absolut d'enquestats que responen que la variable ha millorat menys percentatge de participants que opinen el contrari), i s'apropa ja a la neutralitat fins situar-se en valors positius quan es corregeix la xifra dels efectes de l'estacionalitat.

Les respostes relacionades amb les vendes internacionals (exportacions) consoliden la trajectòria positiva, amb un saldo de respostes extremes positiu (+47), tot i que corregides d'efectes de calendari mostren un menor dinamisme. La recuperació prevista a l'economia europea pot ajudar les exportacions catalanes a reprendre taxes més elevades en el curt termini.

Les vendes a l'estranger ajuden a mantenir estable l'activitat industrial local. Aproximadament tres de cada quatre enquestats han manifestat que tant la producció industrial com la inversió al sector han continuat estables entre juliol i setembre, i augmenten lleugerament els qui han percebut millores en inversió i ocupació.

Als serveis, les respostes donades a les preguntes relacionades amb el mercat laboral i la inversió han convergit, amb un increment del percentatge de respostes positives en la variable inversió i un decrement de l'optimisme respecte de l'ocupació sectorial. En termes desestacionalitzats, l'evolució segueix una trajectòria positiva en ambdós casos en línia amb les xifres d'ocupació de l'EPA.

Quant a la construcció, no s'han produït grans canvis en termes d'inversió. Encara són majoria els qui opinen que continua l'ajust però hi ha una millora des de posicions més negatives cap a l'estabilitat en termes d'ocupació.

A nivell territorial, la millora en el comportament s'estén cada vegada a més comarques. Només els enquestats del Bages, el Baix Llobregat, el Montsià, el Segrià i l'Urgell es mostren més pessimistes tant en termes de percepció de l'activitat del trimestre com de perspectives per al trimestre precedent.

En aquest context, el volum d'activitat percebuda entre juny i setembre ha seguit una trajectòria positiva que, ateses les perspectives informades, s'estendrà durant tot el semestre.

Gràfic 37
Activitat econòmica: tercer trimestre 2013

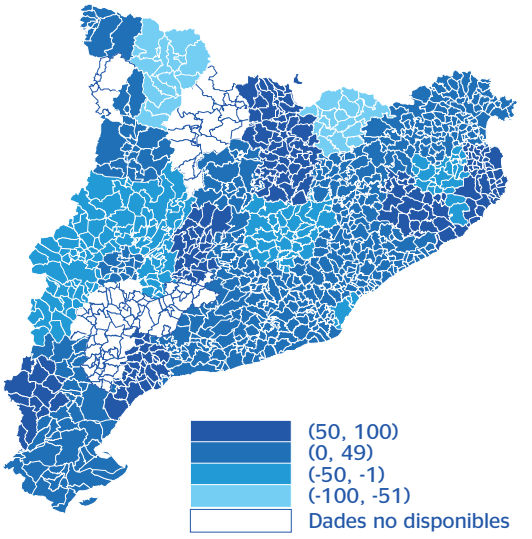

Percentatge de respostes extremes: blau fosc (optimisme), i degradat de color fins blau cel (pessimisme)
Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA

Gràfic 38
Expectatives quart trimestre 2013

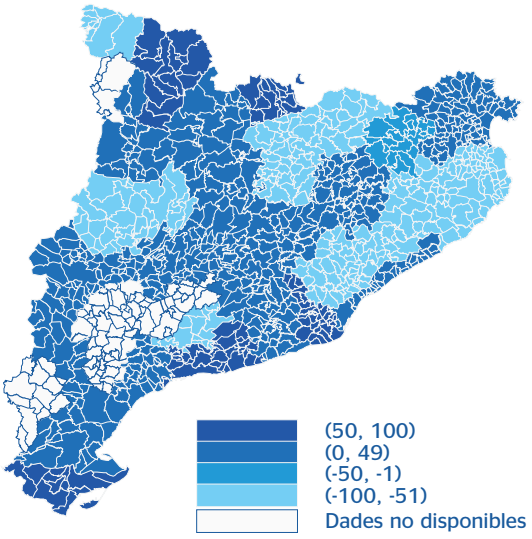

Percentatge de respostes extremes: blau fosc (optimisme), i degradat de color fins blau cel (pessimisme)
Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA

Quadre 4
Catalunya: quadre resum de l'activitat econòmica

	3r TRIMESTRE 2013			2n TRIMESTRE 2013			3r TRIMESTRE 2012		
(% de respostes)	**Augmenta**	**Estable**	**Baixa**	**Augmenta**	**Estable**	**Baixa**	**Augmenta**	**Estable**	**Baixa**
Producció industrial	5	75	20	10	67	23	0	52	48
Cartera de comandes	16	64	20	20	59	21	1	31	68
Nivell d'estocs	1	90	9	4	73	23	6	75	19
Inversió al sector primari	5	75	20	10	68	22	0	53	47
Inversió industrial	15	74	11	11	80	9	9	59	32
Inversió en serveis	17	66	17	5	84	11	3	43	54
Nova construcció	2	45	53	1	48	53	1	22	77
Ocupació industrial	6	69	25	0	70	30	0	34	66
Ocupació en construcció	1	51	48	1	38	61	0	23	77
Ocupació en serveis	18	63	19	33	53	14	3	46	51
Preus	18	76	6	7	73	20	35	45	20
Vendes	21	56	23	3	75	22	1	35	64
Turisme	67	31	2	43	48	9	40	42	18
Exportacions	49	49	2	40	58	2	38	57	5
Activitat Econòmica	10	71	19	9	73	18	2	32	66
Perspectiva per al trimestre vinent	35	57	8	20	70	10	0	45	55

Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA Research

Gràfic 39
Indicador BBVA de l'economia catalana* i PIB

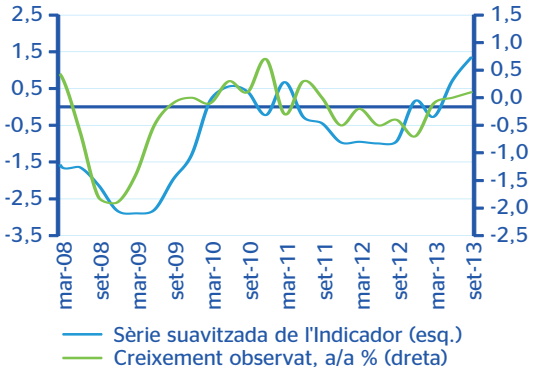

* Desviacions normalitzades respecte del terme mitjà històric; sèrie desestacionalitzada.
Font: INE i Enquesta Activitat Econòmica BBVA Research

Gràfic 40
Activitat econòmica i perspectives per al proper trimestre*

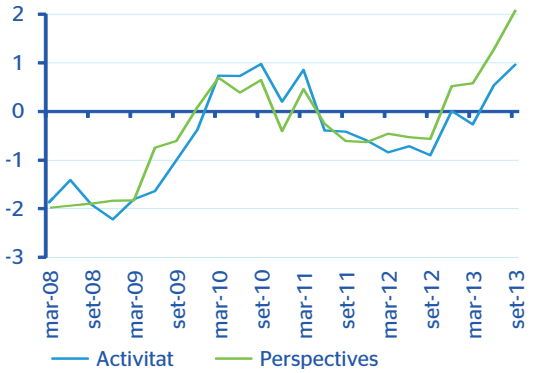

* Desviacions normalitzades respecte del terme mitjà històric; sèrie desestacionalitzada.
Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA

Gràfic 41
Evolució de l'ocupació*

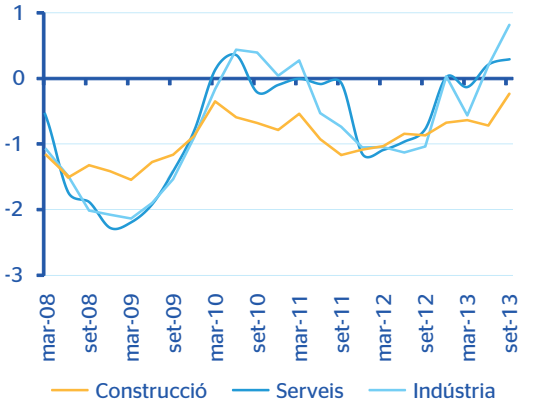

* Desviacions normalitzades respecte del terme mitjà històric; sèrie desestacionalitzada.
Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA

Gràfic 42
Evolució de les vendes minoristes*

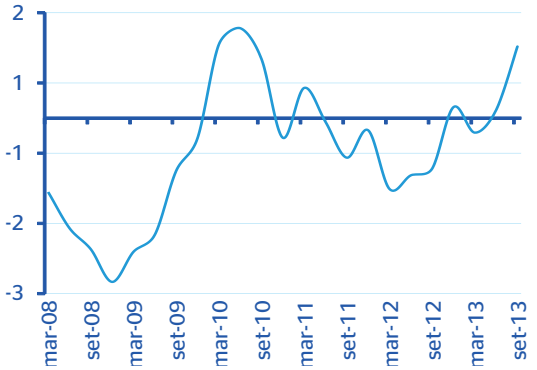

* Desviacions normalitzades respecte del terme mitjà històric; sèrie desestacionalitzada.
Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA

Gràfic 43
Cartera de comandes i nivell d'estocs al sector industrial*

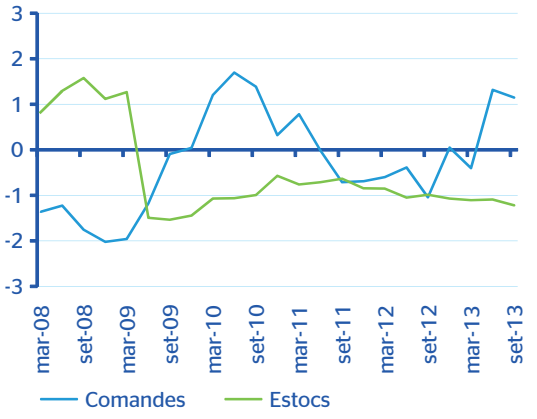

* Desviacions normalitzades respecte del terme mitjà històric; sèrie desestacionalitzada.
Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA

Gràfic 44
Evolució de les exportacions*

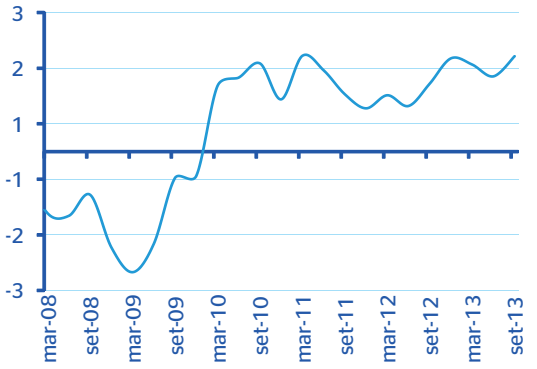

* Desviacions normalitzades respecte del terme mitjà històric; sèrie desestacionalitzada.
Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA

5. El finançament autonòmic: dades per a una negociació complicada

Ángel de la Fuente (Institut d'Anàlisi Econòmica - CSIC)[22]

1. Introducció

Després d'un cert estira i arronsa, el Govern ha anunciat que en pocs mesos s'iniciarà el procés d'anàlisi i negociació que haurà de culminar amb la reforma del sistema de finançament regional. Treballant amb dades homogeneïtzades de finançament autonòmic,[23] en aquesta nota es destaquen alguns aspectes de l'evolució recent del sistema i de la situació actual que poden ajudar a entendre el punt de partida d'aquest procés i les reivindicacions de les diferents comunitats.

2. Construcció de dades homogènies de finançament

Les dades que s'utilitzen en aquesta nota són indicadors homogeneïtzats de la capacitat fiscal bruta i del finançament per habitant ajustat de les comunitats autònomes de règim comú. Com a part del càlcul d'ambdues magnituds, en de la Fuente (2013) s'introdueixen alguns ajustos a les xifres oficials que es contenen en les liquidacions del sistema de finançament regional que intenten millorar la mesura d'algunes variables d'interès i fer que les dades de les diferents regions siguin més comparables entre sí.

La capacitat fiscal bruta d'una regió mesura els ingressos per tributs cedits que li correspondrien en primera instància a aquella regió donat el repartiment de recursos fiscals entre les diferents administracions fixat pel model de finançament vigent en cada moment, calculats a igual esforç fiscal, és a dir, amb una normativa tributària uniforme a totes les regions. L'indicador de capacitat fiscal bruta que aquí s'utilitza difereix de l'oficial per dues raons. La primera és que en ell s'inclouen els recursos addicionals que Canàries obté fora del sistema ordinari de finançament gràcies al peculiar Règim Econòmic i Fiscal del qual gaudeix (els anomenats Recursos REF)[24]. La segona és que en la seva constitució s'introdueixen determinades correccions a la recaptació normativa o teòrica que ofereix el sistema per a determinats impostos (els anomenats tributs cedits tradicionals) amb la finalitat de millorar l'estimació dels ingressos que s'haurien obtingut amb una escala de gravamen única per a tot el país.

Per passar de la capacitat fiscal bruta al finançament regional, han de tenir-se en compte les transferències horitzontals i verticals que estableix el sistema entre les administracions autonòmiques i l'administració central a través dels Fons de Suficiència, Cooperació i Competitivitat. Atès que no totes les comunitats autònomes tenen les mateixes competències, de l'agregat de finançament total així obtingut cal descomptar les transferències destinades a finançar determinats serveis (com les institucions penitenciàries, la policia o l'administració de justícia) la gestió dels quals només ha estat assumida fins avui per determinades comunitats autònomes. S'arriba així a un agregat de finançament a competències homogènies i d'igual esforç fiscal que permet comparacions vàlides entre regions. En el càlcul d'aquesta magnitud també s'introdueix una correcció a les xifres oficials que serveix per desfer el molt discutible augment en la valoració oficial de les polítiques de "normalització" lingüística inclosa en l'acord de finançament de 2009. Aquest ajustament es tradueix en una correcció a l'alça del finançament

22: Agraeixo els comentaris i suggeriments de Pep Ruiz.
23: Dades obtingudes a de la Fuente (2013). Aquest treball, i la base de dades que en ell es construeix, estan disponibles aquí: http://www.bbvaresearch.com/KETD/fbin/mult/WP_1332_tcm346-411708.pdf?ts=20112013.
24: En Canàries no s'apliquen bona part dels tributs indirectes estatals (l'IVA i alguns impostos especials). En contrapartida, existeixen figures tributàries pròpies de les illes (l'Impost General Indirecte Canari o ICIC, els arbitris insulars i els impostos canaris sobre combustible i de matriculació) que graven les mateixes bases a tipus més reduïts i els rendiments de les quals es reparteixen entre l'administració autonòmica i les corporacions locals de les illes. A efectes del sistema de finançament, els rendiments d'aquests tributs que corresponen a la comunitat autònoma no es dedueixen de les seves necessitats de despesa per calcular el Fons de Suficiència. De fet, fins l'any 2008, els recursos REF es mantenien completament al marge del sistema ordinari de finançament. Això ha canviat amb l'actual llei de finançament regional, però només a efectes del repartiment del Fons de Competitivitat.

a competències homogènies de les regions[25] amb una segona llengua cooficial – i a la baixa en els recursos destinats a competències singulars en les mateixes.[26]

Les sèries que aquí s'utilitzen distingeixen entre el finançament definitiu que correspon a cada comunitat autònoma en un any determinat amb un criteri de meritació i els ingressos que aquesta percep realment "per caixa" amb càrrec al sistema durant l'exercici. En cas dels tributs gestionats directament per les comunitats autònomes, ambdós conceptes coincideixen, com a mínim, aproximadament. Tanmateix, en cas de les transferències estatals (lligades, per exemple, al Fons de Suficiència) i dels impostos gestionats per l'Agència Tributària estatal (incloent l'IRPF i l'IVA), existeix una diferència entre ambdós conceptes que pot arribar a ser important. Allò que les comunitats ingressen realment al llarg de l'any *t* són una sèrie d'entregues a compte basades en les previsions recollides en els Pressupostos Generals de l'Estat que paguen per dotzenes parts mensuals així com, en alguns anys, determinades bestretes a compte del finançament definitiu. La diferència entre els ingressos definitius que corresponen a cada regió en l'any *t* i les entregues a compte i bestretes percebudes per aquesta al llarg de l'exercici es calcula (i generalment, tot i que no sempre[27], s'abona) dos anys més tard, un cop es disposa de totes les dades necessàries per realitzar la liquidació del sistema. En aquell moment és també quan s'abonen els Fons de Convergència, per als quals la llei no prevé l'existència d'entregues a compte. Per tant, en l'any *t* les regions ingressen les entregues a compte corresponents a l'exercici en curs i, en principi, la liquidació de *t-2*, mentre que la liquidació de *t* es realitza en *t+2*.

Posteriorment, tant la capacitat fiscal bruta com el finançament a competències homogènies es dividiran per la població ajustada de cada comunitat autònoma (calculada sempre amb les regles del sistema de finançament actualment vigent) per obtenir indicadors de finançament per unitat de necessitat. Com el seu nom suggereix, la població ajustada s'obté corregint la població real de cada comunitat per un factor que recull (l'estimació que fa el sistema de) el cost per habitant de proveir a cada regió els serveis públics de titularitat autonòmica a un nivell uniforme de qualitat. Aquesta estimació s'obté utilitzant una fórmula relativament senzilla en què entren els factors demogràfics i geogràfics amb una major incidència sobre la demanda dels principals serveis públics gestionats per les autonomies i sobre els seus costos unitaris de provisió. La fórmula té en compte, en particular, l'estructura per edats de la població (amb implicacions òbvies per a les necessitats de despesa en educació, sanitat i serveis socials), l'extensió del territori, la dispersió del poblament i la insularitat.

És important tenir present que tant la capacitat fiscal com la població ajustada es calculen per procediments que poden ser d'alguna forma discutibles i no constitueixen, per tant, indicadors plenament objectius d'allò que es pretén mesurar en cada cas. Així, la capacitat fiscal depèn molt dels percentatges de cessió de les diferents figures tributàries que es fixen en el model de finançament i de les regles utilitzades per territorialitzar la recaptació de determinats impostos, que no són, ni molt menys, neutrals. Així, per exemple, el repartiment de l'IVA seria molt diferent si en comptes de basar-se en el lloc on es realitza el consum es prengués com a referència el lloc de residència dels consumidors o la població regional (com succeeix a Alemanya). Quant a la població ajustada, es podria argumentar que la fórmula hauria d'incloure també altres factors de cost (com el nivell de preus, la població flotant o una assignació per a costos fixos) o que les ponderacions assignades a les diferents variables que s'inclouen a la fórmula no reflecteixen bé el seu pes real en la despesa autonòmica. Tot i així, cal dir que, com a primera estimació, ambdues variables ofereixen aproximacions força satisfactòries a dues magnituds molt rellevants a l'hora de valorar qualsevol sistema de finançament regional: la capacitat de generació interna d'ingressos tributaris de cada territori i els recursos que es necessitarien a cadascun d'ells per poder oferir un nivell uniforme de serveis públics a tot el país.

25: Observi's que en aquest agregat no s'inclouen els recursos complementaris que proporcionen el Fons de Compensació Interterritorial i els Fons Estructurals europeus per promoure el desenvolupament de les regions més endarrerides, ni les aportacions extraordinàries de l'administració central per a finalitats específiques a través de convenis i mecanismes similars.

26: Com a part de l'últim acord de finançament, la valoració oficial de les competències de política lingüística s'ha multiplicat per 3,5, cosa que implica una transferència de 237 milions addicionals en 2009 a les quatre comunitats amb una segona llengua cooficial. Si respectéssim la nova valoració oficial d'aquestes competències, aquesta partida s'integraria en el finançament de les competències singulars i no seria visible en el finançament a competències homogènies que aquí s'ofereix i que és l'agregat que habitualment s'utilitza per realitzar comparacions entre regions. Tanmateix, això no sembla raonable. Suposant que les competències de política lingüística haguessin estat mitjanament ben valorades en el seu moment, un increment d'aquesta magnitud en la seva valoració resulta difícil de justificar. Atès que, a més, res no obliga a les comunitats beneficiàries a dedicar aquests recursos a la promoció de les seves respectives llengües cooficials, sembla més raonable tractar aquest increment de recursos com un augment del finançament a competències homogènies.

27: Les liquidacions de 2008 i 2009 mostraren saldos favorables de magnitud molt considerable a l'Estat. Per evitar problemes de liquiditat a les comunitats autònomes, s'optà per fraccionar el seu reintegrament sobre diversos exercicis.

3. L'evolució del finançament mitjà per habitant

El Gràfic 45 resumeix l'evolució del finançament mitjà per habitant ajustat de les comunitats autònomes de règim comú entre 2002 i 2011 mesurada a preus constants (i, per descomptat, a competències homogènies i igual esforç fiscal). El tram vertical d'ambdues línies sorgeix perquè per a 2009 es compta amb dos valors diferents de l'índex de finançament: un que mesura els recursos per habitant (sistema 2001) i un altre, més elevat, que reflecteix el finançament realment percebut amb el nou model que començà a aplicar-se aquell any (sistema 2009).

Gràfic 45

Índex de finançament per habitant a competències homogènies i preus constants, conjunt de les comunitats de règim comú, 2002 = 100

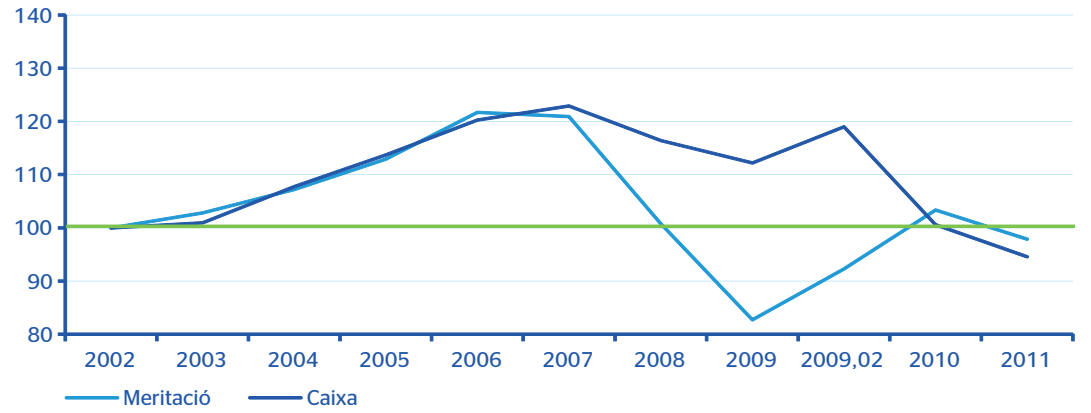

Font: A. de la Fuente

El gràfic mostra dos subperíodes amb característiques molt diferents. Durant el període d'expansió comprés entre 2002 i 2006 o 2007, el finançament definitiu a competències homogènies per habitant, mesurat a preus constants, augmentà en més d'un 20%. Això fou possible gràcies a una mena de bombolla fiscal que ha tingut molt a veure amb el boom de l'habitatge, però no només amb ell. Durant el mateix període, els components més volàtils de la base tributària (incloent-hi no només les rendes gravades sinó també la despesa subjecta tributació, amb la compra d'habitatge) es dispararen a l'alça en més de 15 punts del PIB, amb el conseqüent augment dels ingressos tributaris autonòmics i estatals.

Després de 2007, tanmateix, canvia la tendència. La relació entre la base tributària i el PIB es corregeix de cop i la recaptació tributària es desploma. També ho fa, lògicament, el finançament autonòmic, que està lligat als ingressos tributaris estatals i regionals, tot i que la caiguda és molt més gradual quan es considera el finançament per caixa en comptes del meritat perquè el govern central ha optat per no traslladar a les entregues a compte tot el descens de la recaptació tributària durant els primers anys de la crisi. Però, malgrat que el perfil dels dos agregats de finançament és molt diferent, el descens acumulat entre 2007 i 2011 supera el 20% en ambdós casos i deixa a les comunitats autònomes lleugerament per sota dels nivells d'ingressos reals per habitant registrats en 2002.

4. L'evolució del finançament relatiu sota el sistema de 2009

El Gràfic 46 mostra la distribució del finançament a competències homogènies per habitant ajustat o per unitat de necessitat durant els anys 2007, 2009 i 2011, treballant sempre amb índexs de finançament relatiu que es normalitzen a 100 per a la mitjana del conjunt del territori de règim comú. El primer d'aquests anys es pren com a referència perquè la liquidació de 2007 era la darrera disponible durant la negociació de l'últim acord de finançament. Per tant, el finançament relatiu d'aquell any pot identificar-se amb *l'statu quo* en el moment de la darrera revisió del model. A efectes de valorar l'evolució del sistema després de la reforma, aquesta

referència ha de comparar-se amb els resultats del nou sistema en el seu primer any d'aplicació (2009) i amb l'última dada disponible, que és de 2011.

Gràfic 46
Índex de finançament relatiu a competències homogènies per habitant ajustat, 2007 vs. 2009 i 2011

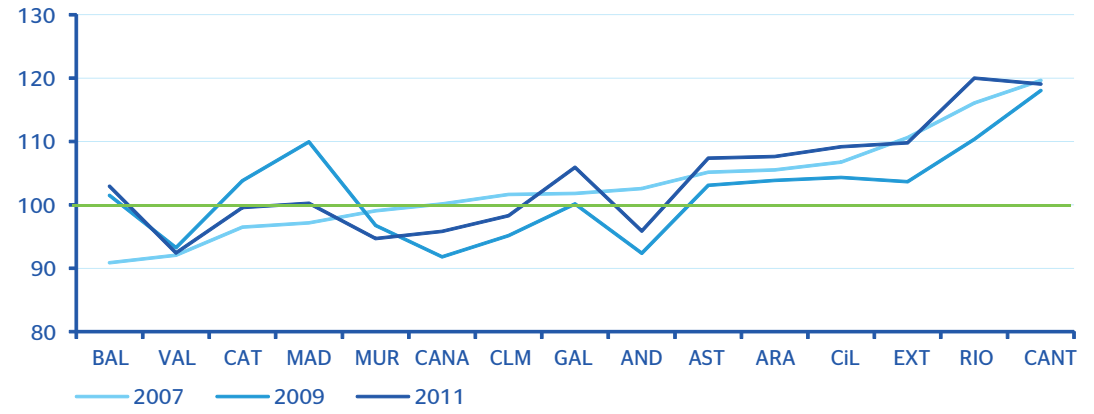

- Notes: Finançament amb criteri de meritació. La població ajustada es calcula cada any amb els criteris de 2009
Font: A. de la Fuente

Comparant 2007 amb 2009, s'aprecia que només tres regions (Madrid, Catalunya i Balears) surten guanyant en termes relatius -amb guanys notables, d'entre 7,3 i 12,8 punts- mentre que totes les altres comunitats perden posicions o es queden com estaven. Dins del grup de perdedors, destaquen els casos d'Andalusia, Castella - La Manxa i Canàries, que perden entre 6,5 i 10,2 punts i passen d'estar lleugerament per sobre de la mitjana a situar-se clarament per sota d'aquesta referència.

El repartiment de 2009, tanmateix, era bastant atípic per dues raons. La primera és que la dotació del Fons de Suficiència en aquell cas va ser extraordinàriament baixa a causa del col·lapse de la recaptació tributària i a l'excés d'entregues a compte (que es dedueixen de l'agregat d'ingressos estatals a l'evolució dels quals es referencia la dotació agregada d'aquest Fons). I la segona és que per a aquell any es fixava un criteri extraordinari de repartiment del Fons de Competitivitat que a la pràctica servia per eximir Madrid i Catalunya del sostre que la llei fixa al Fons esmentat.[28] Un cop normalitzada la situació en 2010 i 2011, Catalunya i Madrid (però no Balears, que partia de molt més avall) perden bona part dels seus guanys i es queden pràcticament en la mitjana mentre la resta de les regions recuperen, com a mínim, part del terreny perdut. Prenent el període 2007-2011 en el seu conjunt, les regions que estaven al capdavant del rànquing l'any 2007 acaben millorant la seva posició relativa, i són Andalusia (que perd 6,7 punts entre 2007 i 2011), Múrcia (-4,4) i Canàries (-4,3) les que surten pitjor parades. Menció a part mereix el cas de València, que manté pràcticament invariant el seu finançament relatiu i passa a l'última posició del rànquing un cop superada per Balears després de la reforma de 2009.

5. La situació en 2011 i els efectes redistributius del sistema

Treballant amb dades de l'última liquidació disponible, la de 2011, el Gràfic 47 mostra com varia el finançament per habitant ajustat segons es van aplicant els diferents elements del sistema de finançament regional. La línia de color gris correspon a la capacitat fiscal bruta i té pendent sempre positiu perquè les regions s'han ordenat al llarg de l'eix horitzontal d'acord amb el valor d'aquesta variable. La línia de color blau clar mostra l'índex de finançament observat després d'aplicar el Fons de Garantia i la blau marí, la distribució final del finançament meritat després de les transferències verticals canalitzades a través dels Fons de Suficiència, Cooperació i Competitivitat.

28: Per a més detall sobre les peculiaritats del finançament de 2009, vegeu els capítols 4 i 5 de de la Fuente (2012)

El gràfic ens permet visualitzar l'impacte dels diferents components del sistema de finançament sobre els recursos amb què compta cada regió. Un cop realitzada l'assignació preliminar de recursos mitjançant la cessió d'impostos, les comunitats autònomes aporten un 75% dels seus ingressos tributaris teòrics (calculats amb les regles el sistema) a una bossa comuna que es distribueix (juntament amb una aportació addicional de l'Estat) en proporció a la població ajustada. Aquest mecanisme de redistribució fonamentalment horitzontal, conegut com Fons de Garantia, redueix enormement les disparitats de recursos entre regions (la desviació estàndard de l'índex de finançament cau des de 21,6 punts fins a 4,1) respectant bàsicament l'ordenació inicial de les comunitats autònomes per capacitat bruta.[29] L'efecte de les transferències verticals que ens porten de la línia blau clar a la blau marí és, no obstant això, molt diferent: aquest element del sistema quasi dobla la dispersió del finançament per habitant ajustat (que passa de 4,1 punts a 8,1) i altera per complet l'ordenament de les comunitats autònomes fins fer que el repartiment final del pastís no s'assembli gens a la distribució inicial dels ingressos tributaris bruts. Amb les transferències verticals d'aquesta última etapa, per exemple, Extremadura avança dotze posicions en el rànquing de finançament per habitant ajustat, mentre Madrid i Catalunya perden, respectivament, vuit i set llocs.

Gràfic 47

Finançament a competències homogènies per habitant ajustat en etapes d'aplicació del sistema, 2011

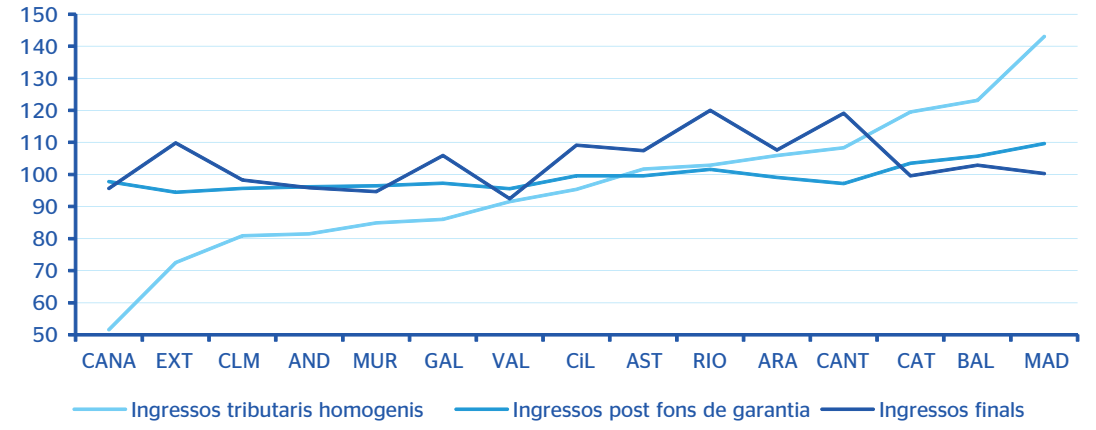

Font: A. de la Fuente

A la vista del gràfic resulta difícil evitar la conclusió que el sistema de finançament genera un repartiment molt desigual i essencialment arbitrari de recursos entre regions. Deixant al marge les regions forals, que mereixen una anàlisi a banda, amb dades de 2011 existeix un ventall de 27,5 punts percentuals entre les regions millor i pitjor tractades pel sistema que no té res a veure ni amb diferències en factors de costos ni amb els ingressos tributaris bruts dels diferents territoris. Així, València estaria en 92,4 punts en termes de l'índex de finançament relatiu per habitant ajustat mentre La Rioja assoleix els 120 sense que existeixin motius comprensibles per a això. L'ordenació de les comunitats autònomes en termes de recursos per habitant ajustat després d'aplicar el sistema careix, a més, de tota lògica. No és que les regions pobres, o les riques, estiguin sistemàticament ben o mal tractades, sinó que hi ha una mica de tot. Així, Andalusia i Múrcia estan entre 94 i 96 punts, mentre Extremadura ronda els 110. Catalunya i Madrid estan entre 99 i 101, enfront dels 120 ja esmentats de La Rioja o els 119 de Cantàbria.

29: Això no és exactament cert en el gràfic perquè les participacions regionals en el Fons de Garantia es calculen amb l'agregat oficial de capacitat fiscal, que és lleugerament diferent del que aquí s'utilitza, bàsicament per les raons discutides a la secció 2.

Gràfic 48

Efectes nets del sistema: diferència entre l'índex de finançament final i el de capacitat fiscal bruta. Punts percentuals

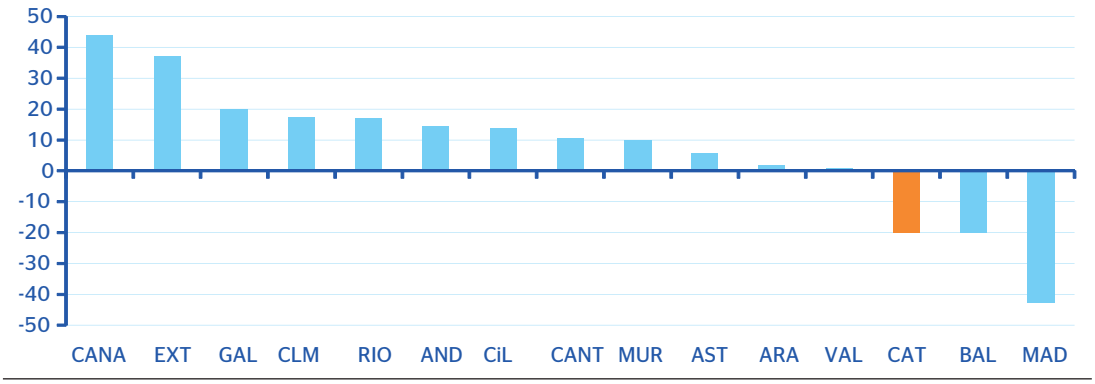

Font: A. de la Fuente

La distància vertical entre les dues línies blaves del Gràfic 47 ens dóna una mesura dels efectes nets del sistema sobre els recursos de cada regió. Aquesta informació es presenta al Gràfic 48 amb les comunitats ordenades d'acord amb l'aportació neta de recursos que reben del sistema. Com es pot observar, només Madrid, Balears i Catalunya perden posicions relatives amb el repartiment, el fet que, *a grosso modo,* podem identificar amb una posició de contribuents nets al sistema, mentre que les altres regions són receptores netes de recursos (milloren després de l'aplicació del sistema). La diferència entre els dos extrems de la distribució crida l'atenció: mentre que Madrid perd més de 40 punts de finançament relatiu gràcies a la seva aportació als mecanismes redistributius del sistema i Balears i Catalunya perden en torn a 20 punts, Canàries i Extremadura guanyen més de 30 punts, i hi ha altres sis regions que guanyen entre 10 i 20 punts.

6. El cas de Catalunya

Tradicionalment, Catalunya s'ha situat a l'entorn de la mitjana nacional o lleugerament per sota en termes de finançament per habitant ajustat. Per altra banda, el seu índex de capacitat fiscal ha estat, generalment, a l'entorn dels 120 punts (sobre una mitjana de 100) amb certa tendència a la baixa. Com a conseqüència, la comunitat ha sigut sempre contribuent neta als mecanismes de redistribució del sistema, als quals ha aportat recursos equivalents a uns vint punts de finançament relatiu.

Com ja s'ha vist anteriorment, la posició relativa de la regió mostra algunes oscil·lacions rellevants a causa de l'última reforma del sistema. Després de perdre terreny en els anys inicials de la crisi, el finançament relatiu català es disparà a l'alça en gairebé set punts l'any 2009 a causa, entre d'altres raons, del criteri excepcional de repartiment del Fons de Competitivitat que s'aplicà en aquell any, per revertir després a la mitjana un cop normalitzada la situació.

Gràfic 49
Catalunya, evolució dels índexs de capacitat fiscal i de finançament per habitant ajustat

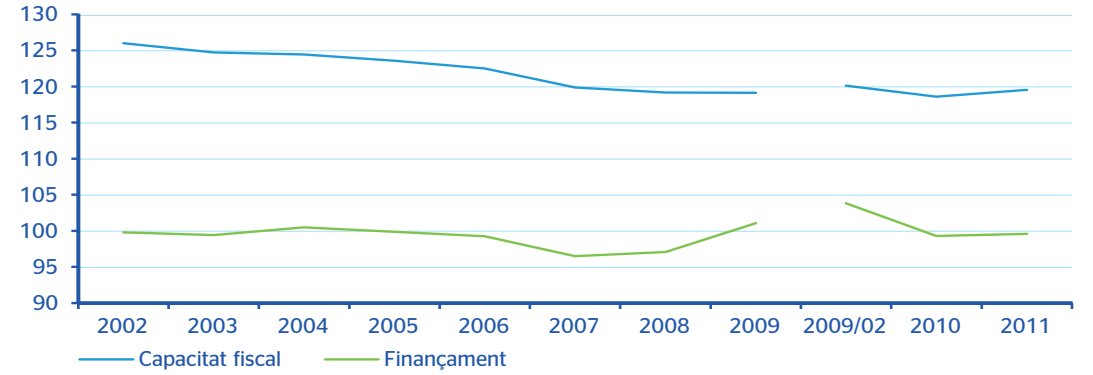

Font: A. de la Fuente

7. A mode de conclusió

En aquesta nota hem passat revista a algunes dades que resumeixen els efectes financers del sistema de finançament regional en anys recents, així com la seva evolució des de l'última reforma. L'exercici permet preveure que la propera ronda de negociacions serà extremadament complicada. La llarga crisi en què estem immersos ha suposat una forta caiguda del finançament real per habitant en un moment de necessitats socials creixents. Aquesta situació ha contribuït a endurir notablement les posicions de totes les administracions implicades, i a reduir el marge per a un acord. Els interessos de les parts són, a més, molt difícils de reconciliar entre sí en el que és, en essència, un joc de suma zero. Les comunitats autònomes apareixen divides en tres grans grups amb interessos clarament contraposats. Mentre les regions pitjor tractades sota el model actual exigeixen una millora significativa del seu finançament, les més afavorides es resisteixen a perdre posicions, fins i tot en termes relatius. D'altra banda, les tres comunitats contribuents netes, que actualment estan situades en l'entorn a la mitjana en termes de finançament per habitant ajustat, pressionen per reduir les seves aportacions als mecanismes de redistribució del model, fet que complica encara més les coses.

L'únic punt d'acord entre els tres grups és l'exigència d'una major aportació de recursos per part del govern central, cosa que permetria satisfer en alguna mesura els objectius de tots ells. No obstant això, aquesta solució resulta molt complicada en la situació actual de dificultat financera generalitzada i tindria, a més, efectes secundaris molt perniciosos. Si la història de 2009 es repeteix i el govern central acaba aportant al fons una injecció significativa de recursos addicionals, es reforçaria la idea, ja fermament internalitzada pels líders regionals, que sempre poden obtenir més recursos a un cost pràcticament nul per a ells pressionant el govern central. Aquesta percepció introdueix una enorme distorsió en el funcionament d'un sistema descentralitzat com el nostre perquè tendeix a anul·lar, en el cas dels governs regionals, el principal mecanisme de disciplina fiscal existent en un sistema democràtic: la necessitat de demanar recursos addicionals als votants per finançar increments de despesa. Les penúries fiscals que estan vivint les comunitats autònomes després de l'explosió de la seva despesa durant el període d'expansió anterior a la crisi són una bona il·lustració de les pernicioses conseqüències que es deriven del deficient funcionament d'aquest mecanisme.

Referències

de la Fuente, A. (2012). "El nuevo sistema de financiación de las comunidades autónomas de régimen común: un análisis crítico y datos homogéneos para 2009 y 2010." Mimeo, Instituto de Análisis Económico (CSIC). http://ideas.repec.org/p/bbv/wpaper/1223.html

de la Fuente, A. (2013). "La evolución de la financiación de las comunidades autónomas de régimen común, 2002-2011." Mimeo, Instituto de Análisis Económico (CSIC).

6. Quadres

Quadre 5

Principals indicadors de conjuntura de l'economia catalana

	2012		Creixement mitjà des de principis d'any (a/a)		Última dada (m/m, CVEC)		
%	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya	Últim mes
Vendes Minoristes	-5,7%	-7,0%	-5,5%	-5,4%	-1,4%	-0,8%	set-13
Matriculacions	-10,5%	-13,3%	0,8%	-0,7%	-11,0%	-0,3%	oct-13
IASS	-4,8%	-6,0%	-4,4%	-4,0%	0,7%	-0,7%	ago-13
Viatgers Residents (1)	-4,7%	-6,1%	-7,7%	-2,6%	-5,3%	-1,2%	set-13
Pernoctacions Residents (1)	-8,3%	-8,4%	-8,6%	-3,3%	-5,0%	-2,3%	set-13
IPI	-2,7%	-5,9%	0,2%	-2,5%	-0,6%	-0,4%	set-13
Visats d'Habitatge	-38,8%	-43,6%	-42,2%	-25,6%	0,0%	-0,8%	ago-13
Transaccions d'habitatges	-9,0%	-11,5%	7,9%	3,6%	-0,4%	0,0%	ago-13
Exportacions Reals (2)	4,7%	2,9%	-0,6%	3,8%	18,9%	4,8%	ago-13
Importacions	-2,5%	-2,0%	-8,0%	-5,6%	6,0%	2,4%	ago-13
Viatgers No Residents (3)	0,4%	1,0%	2,3%	2,7%	-1,6%	-0,6%	sep-13
Pernoctacions No Residents (3)	4,5%	1,9%	4,6%	3,1%	-0,5%	0,8%	set-13
Afiliació a la Seguretat Social	-3,2%	-3,4%	-3,3%	-3,7%	0,0%	-0,3%	set-13
Atur Registrat	6,0%	10,9%	1,1%	3,7%	0,3%	-0,1%	oct-13

(1) Residents a Espanya (2) Exportacions de béns (3) No Residents a Espanya
Font: INE, IDESCAT, MFOM, MEH, MITIC i BBVA Research

Quadre 6

UEM: previsions macroeconòmiques (variació interanual excepte indicació contrària)

	2010	2011	2012	2013	2014
PIB real	1,9	1,6	-0,6	-0,4	1,1
Consum privat	1,0	0,3	-1,4	-0,5	0,7
Consum públic	0,6	-0,1	-0,5	0,2	0,4
Formació Bruta de Capital Fix	-0,6	1,7	-3,8	-3,6	2,2
Construcció	-4,5	-0,3	-4,1	-4,3	0,6
V. existències (contribucions al creixement)	0,6	0,2	-0,5	0,0	0,0
Demanda interna (contribució al creixement)	1,2	0,7	-2,2	-1,0	0,8
Exportacions	11,4	6,7	2,7	1,7	3,9
Importacions	9,8	4,6	-0,8	0,4	3,7
Demanda externa (contribució al creixement)	0,7	0,9	1,5	0,6	0,3
Pro-memòria					
PIB sense inversió en habitatge	2,2	1,7	-0,5	-0,2	1,0
PIB sense construcció	2,7	1,8	-0,2	0,1	1,1
Ocupació (EPA)	-0,5	0,3	-0,7	-0,9	0,1
Taxa d'atur (% població activa)	10,1	10,2	11,4	12,0	12,0
Saldo per Compte Corrent (% del PIB)	0,0	0,1	1,2	2,1	2,1
Saldo de les administracions públiques (% PIB)	-6,2	-4,1	-3,7	-2,8	-2,4
IPC (mitjana anual)	1,6	2,7	2,5	1,5	1,4

Data tancament previsió: 4 de novembre de 2013
Font: BBVA Research

Quadre 7

Previsions macroeconòmiques: Producte Interior Brut

(Variació interanual, %)	2010	2011	2012	2013	2014
Estats Units	2,5	1,8	2,8	1,6	2,3
UEM	1,9	1,6	-0,6	-0,4	1,1
Alemanya	3,9	3,4	0,9	0,6	1,8
França	1,6	2,0	0,0	0,2	1,2
Itàlia	1,7	0,6	-2,6	-1,9	0,7
Espanya	-0,3	0,4	-1,6	-1,3	0,9
Regne Unit	1,7	1,1	0,1	1,4	2,3
Amèrica Llatina*	6,0	4,0	2,5	2,4	3,1
Mèxic	5,1	4,0	3,6	1,2	3,1
Brasil	7,5	2,7	0,9	2,6	2,8
EAGLES**	8,4	6,6	5,0	4,8	5,2
Turquia	9,2	8,5	2,2	3,7	3,6
Àsia Pacífic	8,2	6,0	5,3	5,2	5,3
Japó	4,7	-0,6	2,0	1,9	1,5
Xina	10,4	9,3	7,7	7,7	7,6
Àsia (ex. Xina)	6,8	3,6	3,7	3,4	3,6
Món	5,1	4,0	3,3	2,9	3,6

* Argentina, Brasil, Colòmbia, Mèxic, Perú, Veneçuela, Xile
** Brasil, Corea, Índia, Indonèsia, Mèxic, Rússia, Taiwan, Turquia, Xina.
Data tancament previsió: 4 de novembre de 2013
Font: BBVA Research

Quadre 8

Variables financeres

Tipus d'Interès Oficials (final període)	2010	2011	2012	2013	2014
Estats Units	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
UEM	1,00	1,00	0,75	0,50	0,50
Xina	5,81	6,56	5,75	6,00	6,00
Tipus d'Interès a 10 anys (terme mitjà)					
Estats Units	3,2	2,8	1,8	2,3	3,2
UEM	2,8	2,6	1,6	1,6	2,1
Tipus de Canvi (terme mitjà)					
Estats Units (EUR per USD)	0,76	0,72	0,78	0,75	0,77
UEM	1,33	1,39	1,29	1,33	1,31
Regne Unit	0,65	0,62	0,63	0,64	0,64
Japó	87,8	79,7	79,8	97,3	109,9
Xina (RMB per USD)	6,77	6,46	6,31	6,19	6,02

Data tancament previsió: 4 de novembre de 2013
Font: BBVA Research

AVÍS LEGAL

El present document, elaborat pel Departament de BBVA Research, té caràcter divulgatiu i conté dades, opinions o estimacions d'elaboració pròpia o procedents de fonts o basades en fonts que considerem fiables, sense que hagin estat objecte de verificació independent per BBVA. BBVA, per tant, no ofereix garantia, expressa o implícita, quant a la seva precissió, integritat o correcció.

Les estimacions que aquest document pot contenir han estat realitzades segons metodologies generalment acceptades i han de prendre's com a tals, és a dir, com a previsions o projeccions. L'evolució històrica de les variables econòmiques (positiva o negativa) no garanteix una evolució equivalent en el futur.

El contingut d'aquest document està subjecte a canvis sense avís previ en funció, per exemple, del context econòmic o de les fluctuacions del mercat. BBVA no assumeix cap compromís d'actualizar el contingut del document o de comunicar els canvis que s'hi puguin realitzar.

BBVA no assumeix cap responsabilitat per qualsevol pèrdua, directa o indirecta, que pogués resultar de l'ús d'aquest document o del seu contingut.

Ni el present document, ni el seu contingut, constitueixen una oferta, invitació o sol·licitud per adquirir, desinvertir o obtenir cap interès en actius o instruments financers, ni poden servir de base per a cap contracte, compromís o decisió de cap tipus.

Especialment respecte a la inversió en actius financers que poguessin estar relacionats amb les variables econòmiques que aquest document pugui desenvolupar, els lectors han de ser conscients que en cap cas han de fer servir aquest document com a base per prendre les seves decisions d'inversió i que les persones o entitats que potencialment els puguin oferir productes d'inversió seran les que tenen l'obligació legalment de proporcionar-los tota la informació que necessitin per prendre aquesta decisió.

El contingut del present document està protegit per la legislació de propietat intel·lectual. Queda expressament prohibida la seva reproducció, transformació, distribució, comunicació pública, posada a disposició, extracció, reutilització, reenviament o la utilització de qualsevol tipus, per qualsevol mitjà o procediment, exceptuant els casos en què estigui legalment permès o sigui autoritzat expressament per BBVA.

BBVA | RESEARCH

Aquest informe ha estat elaborat per la Unitat d'Espanya:

Economista en Cap d'Economies Desenvolupades
Rafael Doménech
+34 91 537 36 72
r.domenech@bbva.com

Espanya
Miguel Cardoso
+34 91 374 39 61
miguel.cardoso@bbva.com

Anabel Arador
+ 34 93 401 40 42
ana.arador@grupobbva.com

Joseba Barandiaran
+34 94 487 67 39
joseba.barandia@bbva.com

Mónica Correa
+34 91 374 64 01
monica.correa@bbva.com

Juan Ramón García
+34 91 374 33 39
juanramon.gl@bbva.com

Laura González Trapaga
+34 91 807 51 44
laura.gonzalez.trapaga@bbva.com

Félix Lores
+34 91 374 01 82
felix.lores@bbva.com

Antonio Marín
+34 648 600 596
antonio.marin.campos@bbva.com

Myriam Montañez
+34 954 24 74 86
miriam.montanez@bbva.com

Virginia Pou
+34 91 537 77 23
virginia.pou@bbva.com

Juan Ruiz
+34 646 825 405
juan.ruiz2@bbva.com

Pep Ruiz
+34 91 537 55 67
ruiz.aguirre@bbva.com

Amanda Tabanera González
+34 91 807 51 44
amanda.tabarena@bbva.com

Camilo Andrés Ulloa
+34 91 537 84 73
camiloandres.ulloa@bbva.com

BBVA Research

Economista en Cap del Grup
Jorge Sicilia

Economies Emergents:
Alicia García-Herrero
alicia.garcia-herrero@bbva.com.hk

Anàlisi Transversal Economies Emergents
Álvaro Ortiz Vidal-Abarca
alvaro.ortiz@bbva.com

Àsia
Stephen Schwartz
stephen.schwartz@bbva.com.hk

Mèxic
Carlos Serrano
carlos.serranoh@bbva.com

Coordinació Latam
Juan Ruiz
juan ruiz@bbva.com

Argentina
Gloria Sorensen
gsorensen@bbva.com

Xile
Jorge Selaive
jselaive@bbva.com

Colòmbia
Juana Téllez
juana.tellez@bbva.com

Perú
Hugo Perea
hperea@bbva.com

Veneçuela
Oswaldo López
oswaldo.lopez@bbva.com

Economies Desenvolupades:
Rafael Doménech
r.domenech@bbva.com

Espanya
Miguel Cardoso
miguel.cardoso@bbva.com

Europa
Miguel Jiménez
mjimenezg@bbva.com

Estats Units
Nathaniel Karp
nathaniel.karp@bbvacompass.com

Àrees Globals:

Escenaris Econòmics
Julián Cubero
juan.cubero@bbva.com

Escenaris Financers
Sonsoles Castillo
s.castillo@bbva.com

Innovació i Processos
Clara Barrabés
clara.barrabes@bbva.com

Sistemes Financers i Regulació:
Santiago Fernández de Lis
sfernandezdelis@grupobbva.com

Sistemes Financers
Ana Rubio
arubiog@bbva.com

Inclusió Financera
David Tuesta
david.tuesta@bbva.com

Regulació i Polítiques Públiques
María Abascal
maria.abascal@bbva.com

Política de Recuperació i Resolució
José Carlos Pardo
josecarlos.pardo@bbva.com

Coordinació Regulatòria Global
Matías Viola
matias.viola@bbva.com

Interessats dirigir-se a:

BBVA Research
Paseo Castellana, 81 - 7ª planta
28046 Madrid (Espanya)
Tel.: +34 91 374 60 00 i +34 91 537 70 00
Fax: +34 91 374 30 25
bbvaresearch@bbva.com
www.bbvaresearch.com